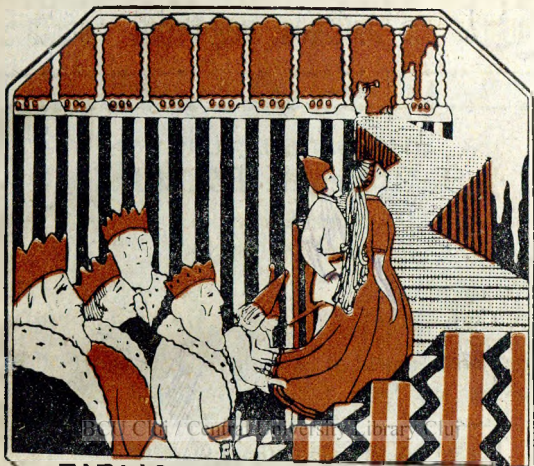

133502

BIBLIOTECA POPORALA
A „ASOCIATIUNII”

Nr. 171.

1929.

Povești în versuri

de

G. Coșbuc

publicate sub îngrijirea lui N. Drăganu.

SIBIU, „Asociațiunea” („Astra”), Str. Șaguna 6

Prețul 5 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

† **M. S. Regele FERDINAND I.**

Prezident activ:
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:
Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:
Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

 È de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea“ abonând publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

057524
Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

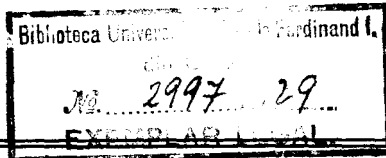
Anul al 19-lea. Nr. 171. August 1929.

Povești în versuri

de

BCU Cluj Central University Library Cluj
G. Coșbuc

publicate sub îngrijirea lui N. Drăganu

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Daeta Trăiană“, s. a., Sibiu.

Blăstăm de mamă.

(Legendă populară)

Frunză verde tulpurea
Avea Lena — nici ca ea —
Trei feciori frumoși avea;
Trei feciori și-o fată mare
Lena cea veselă are.
Trei feciori ca niște smei,
De-a dragul să cauți la ei,
Iar copila răzătoare,
Subțirea și 'ncântătoare
Ruptă dintr'un raz de soare:
Mult cu mă-sa sămăna,
Deci Lenuță-o boteza
Pe numele măică-sa.
Câți feciori au fost prin țară
Toți veniți au să o ceară,

Mândri și viteji feciori,
 Venit-au ca peșitori.
 Dar Lenuța, ți-e mirare,
 Răspundea la fiecare,
 Că-i prea tânără și-așa
 Încă nu s'a mărita.
 Mai la urmă s'arătară
 Peșitori din altă țară:
 Doi feciori, ca două flori.
 Lenuța cât ce-i vedea
 Mamei sale-așa zicea:
 „Dezi, iubită maica mea!
 „Din voinicii acești doi,
 „Cari au venit azi la noi,
 „Mie-mi place unul tare
 „Și la mers și la cătare,
 „Că-i înalt și suptirel
 „Și m'aș duce după el!“
 Dar Lena pe gânduri sta;
 Gândurile-o frământa
 Și cu jale cuvânta:
 „Draga mea, Lenuță fată!
 „Fiind așa îndepărtată
 „Dor de tine-o să m'apuce,
 „La mine cin' te-a aduce!“
 Doi fiți ai Lenei strigau

Și din gură cuvântau :
 „Pe Genuța nu o da
 „Și de noi n'o strămuta!“
 Dar feciorul cel mai mic,
 Constantin, copil vointic,
 Lăcrima din ochi cu jale
 Și-așa-i zise mamei sale :
 „Nu ești, mamă, cu dreptate
 „Nici la soră, nici la frate!
 „Că sântem doară trei frați,
 „Toți creșcuți ca niște brazi
 „Și noi ți-om putea aduce
 „Pe Genuța ta cea dulce!
 „Ascultă, mamă iubită,
 „Pe Genuța o mărită ;
 „N'o lăsa nemăritată
 „Fire ar cât de 'ndepărtată :
 „Căci, de te-a ajunge dor
 „I-o-ți rămân doară fecior.
 „Eu la dânsa duce-m'oiu
 „Acasă aduce-o-voiu“.
 Și Lena se 'ndupleca,
 Pe Genuța-o mărita.

II.

Dar a fost ce-a fost să fie,
 Că-au dat boale și urgie

Și-a dat Dumnezeu cel sfânt
Vremuri grele pe pământ.

Și de multă răutate

Murlau oamenii pe sate

Și-au murit și trei feciori

Al Lenuții frățiori :

Constantin încă-a murit,

Gândul nu și l-a 'mplinit.

Lena singură rămase,

Fără de feciori în casă :

De dor o inimă arsă.

Și ea, biată, supărată,

De jale multă sfărmată,

Se ducea pe-al lor mormânt

Și se văieta plângând

Și plângea și suspina

Și din suflet cuvânta :

„Dragii mei! D'al vostru dor

„Stau pe gândul să mă-omor,

„Fie-vă somnul ușor!“

De altă dată blăstăma

Și blăstămând cuvânta :

„Constantine, Constantine!

„Blăstămat să fii de mine!

„Blăstămat de mamă-ta

„Că ai dat pe soră-ta!

„Frații tăi mie-mi striga:
 „Pe Lenuța nu o da!
 „Tu ai dat-o, blăstămate,
 „Pe hotară 'ndepărtate;
 „Dar te blastăm, blastăm greu
 „Din tot sufletelul meu:
 „Pământul nu te primească,
 „Țărna nu te mai voască,
 „Lutu-afară te izbească,
 „Căci de dorul Lenuții
 „Rumpu-mi firul vieții“!
 Astfel dânsa blăstăma
 Și azi și mâni și-alaltă mâni
 Și zile și săptămâni.
 Și de multul blăstămat.
 Vai, blăstămul s'a legat.

III.

Într'un amurgit de seară,
 Constantin eși afară
 Din groapă, galbin la față,
 Cu trup rece ca de ghiță.
 El plângea și lăcrăma
 Și cu jale cuvânta:
 „Duce-m'aș că-s blăstămat,
 „Dar nu pot că-s îngropat,

„Duce-m'aș că maica cere,
 „Dar nu pot că n'am putere;
 „Nici am cal, nici căpeneag;
 „N'am pe lume om cu drag,
 „Căci ori-cine m'a vedea
 „S'a 'nfrica, s'a spăria,
 „Făcându-și răpede cruce...
 „Nici la mama nu m'oiu duce,
 „Căci m'a blăstămat măteuța,
 „Că eu i-am dat pe Lenuța“ !
 Și cum sta și cugeta
 Gândurile-l asuda
 El prin lacrimi se ruga:
 „Sălaș, mândru sălașel,
 „Fă te-un șoim de călușel
 „Și tu pânză din sălaș
 „Fă-te un căpenegaș,
 „Și tu cruce schimbă-te,
 „Spadă de fier fă-mi-te,
 „Iar Tu, Doamne, mă învie
 „Dă-mi putere astăzi mie:
 „La Lenuța duce-m'oiu,
 „Acasă aduce-o-voiu“.
 Dumnezeu l-a ascultat:
 Putere de viu i-a dat;
 Sălașul l-a ascultat:

Și ntr'un cal s'a preschimbat;
 Giolgiu 'n căpeneag îndată,
 Crucea 'n spadă de fier, lată.
 Constantin sue călare
 Și pornește 'n fuga mare;
 Și fugia calul ca vântul,
 De-abia atingea pământul,
 Și sbura, dar nu glumea,
 Ci ca dorul se ducea,
 Căci stăpânul îi zicea:
 „Sboară murgule cu mine,
 „Căci sbor alături cu tine,
 „Sboară murgule pe cale,
 „Căci sbor pe urmele tale“!
 Și murguțul, puiu păgân,
 Duce-se cu-al său stăpân,
 Incât n'a fost bine seară,
 Când ei își descălecară,
 La Lenuța 'n altă țară.

IV.

Lenuța cât ce-a zărit
 P'al său frățior iubit,
 Din gratu dulce i-a vorbit:
 „Constantine, Constantine,
 Spune-mi dacă-i rău sau bine;

Nouă ani, vezi, au trecut,
 Că pe voi nu v'am văzut,
 Ba nici vești nu mi-ați trimis,
 Nice carte nu mi-ați scris!"

Constantin a cuvântat:

„De când tu te-ai măritat
 Rău nimic nu s'a 'ntâmpat:
 Sântem sănătoși acasă,
 Mama încă-i sănătoasă.
 Veste nouă n'am ce-ți spune,
 Totuși îți aduc vești bune:
 Frații noștri se 'nsurară,
 Dar ei, pe gând se luară
 La nuntă nu te cheamară!
 Eu ți-s frate mai cu dor,
 Și, fiindcă eu mă 'nsor,
 Am grăbit aici; de-i vrea,
 Dino dar la nunta mea!"

Astfel zise Constantin

Cu glasul de jale plin,
 Din ochi lacrimi îi cădea
 Și suspine-l năpădia;
 Dar Lenuța-l cunoștea
 Și de nou l-a întrebat:

„Spune-mi frate-adevărat
 De mă chemi la veselie,
 Să mă 'mbrace cu bucurie,

Să-mi pun struț roșu și dalb
 Și cai suri la hinteu alb ;
 Dar, de mă chemi la jelane,
 Eu să 'mbrac de jale haine ;
 Să iau cai și hinteu negru
 Să pornim, frate, pe 'ntregu !"
 — „Ba io-ți spun drept, soră, ție,
 Că te chem la veselie.“

Și ea mândru s'a gătat,
 Haine albe și-a luat,
 Și-apoi ambli au plecat
 Pe cărarea cea mai lată,
 De voinici codreni căleată,
 Pe cărarea cunoscută,
 De codreni voinici bătută.
 Iar pe cale, cum mergeau,
 Pasărilor-i urmăriau,
 Munții răi din graiu grătau :
 „De când soarele e soare
 Și pe câmpuri floarea-i floare,
 Și de când e lumea lume,
 N'a mai fost așa minune :
 „Să meargă viul cu mortu,
 Tot alătura cu codru,
 Să meargă viul aproape
 Cu cel mort, ieșit din groape !

Alelei! minune mare,
 Dii cu mortul p' o cărare "
 Constantin bine-auzia,
 Lenuța nu 'nțelegea,
 Dar glumind așa zicea:
 „Auzi, frate Constantine,
 Ce vorbesc munții de tine?!“
 Constantin din greu gemând
 li răspunde-așa zicând:
 „Lasă-ti soră, să vorbească,
 Mințile să-și prăpădească;
 Ei să fie cu cântatul
 Noi să fim cu ascultatul,
 Ei păzească-și cântecul,
 Cum păzim noi umbletul!“
 Asta 'n seamă n'o băgară,
 Calea lor că și-o urmară.
 Patru zile lungi de vară
 Ei au tot călătorit,
 Puțințel au odihnit.

V.

Când a fost a cincea zi,
 Soarele când răsări,
 Au zărit și satul lor,
 Plin de negură și nor.

Când aproape-au fost de sat,
Constantin a cuvântat:

- „Lenuță! eu-al tău căruț
„Vină mai câte-lenuț,¹⁾
„Căci eu eu-al meu călușor
„O să merg mai tărișor,
„Ca să dau mami de știre
„Să-ți facă bună primire,
„Să-ți deschidă porțile.
„Să-ți aștearnă mesele,
„Să-ți umplă păharele!“

Și el frâu calului da,
Calul își impintena
Și 'ntr'o fugă alerga,
Nu la mă-sa, pe cuvânt,
Ci de-a dreptul în mormânt.
Aci a descălecat

- Și din gură-a cuvântat:
„Cal crescut sub glii terboase,
„Sălaş strângător de oase!
„Dusu-m'ai și m'ai adus
„Și pe cale, și pe sus
„Și-ai făcut un mare bine
„Pentru mamă, pentru mine,
„Pentru mamă, pentru fată,
„Pentru mine totodată!

¹⁾ Cățelinuț, dim. lui cățelin.

„Și tu căpeneag iubit,
 „Pânză albă de 'nvălit,
 „Și tu spadă lucitoare,
 „Crucea mea dela picioare,
 „Ne-a sosit vremea, sosit
 „Să 'ntrăm de unde-am ieșit!
 „Tu cal bun năzdrăvănaș,
 „Schimbă-ți trupul în sălaș,
 „Și tu spadă lucitoare
 „Fă-te cruce la picioare,
 „Și tu căpeneag iubit
 „Fă-te pânză de 'nvălit,
 „Iar tu, Doamne, Doamne sfânt,
 „Dă-mi iar locul din mormânt
 „C'am scăpat de ce fu greu,
 „Împlinit-am gândul meu:
 „La Lenuța dusu-m'am
 „Acasă adus'o-am!“

Dumnezeu l-a ascultat,
 Pământul s'a despiciat
 Lutul iar s'a ridicat,
 Constantin era 'ngropat.

VI.

Și Lenuța, cât ce 'ntra
 În sat, mult se minuna,

Căci erau toate schimbate
 Toate de jale sfărmate,
 Dar mai mult s'a minunat
 Când acasă c'a aflat
 Porțile stricate, rele,
 De puteai sări prin ele,
 Staulul stricat și gol,
 Iarba mare prin ocol.
 Ea sărmana aștepta,
 Că frații vor alerga
 În prag a o 'ntâmpina,
 Dar nime nu s'a ivit :
 Constantin n'a fi venit.
 Ea la ușă se răpede,
 Ușa încuiat-o vede ;
 Deci începe ca să bată
 În cea ușă încuiată :
 „Lasă-mă, mămucă, lasă,
 „Lasă-mă să intru 'n casă,
 „Că îți sânt iubita fată,
 „Genuța cea 'ndepărtată!“.
 Mă-sa din casă, plângând,
 O alungă blăstămând :
 „Du-te 'n foc și 'n câte rele,
 „N'amărî zilele mele,
 „Du te 'n foc te du d'aci

„Și nu mă batjocori!“
 „Trei feciori eu am avut,
 „Pe toți trei i-am pus sub lut,
 „Pe toți trei i-am pus sub glie,
 „Sfântul Dumnezeu să-i știe!
 „Iar Lenuța, scumpa-mi fată,
 „Măritată-i, măritată,
 „Într'o țară depărtată:
 „N'oi vedea-o nici odată!
 „Însă fie blăstămat
 „Cine o a 'ndepărtat!“
 Dar Lenuța nu 'nceta,
 Tot bătea și se ruga
 „Lasă-mă să intru, lasă!“
 Și, mă-sa cu greu o lasă,
 Și pe scaun o punea
 Și la dânsa cum privia,
 Pe Lenuța-o cunoștea.
 „Draga mea și-a mami floare,
 „Nu mă 'ncred că tu ești oare?
 „Oh, că nice n'am visat,
 „Că te-oiu mai vedea vr'odat'!“
 Și plângând, Lena spunea
 Câte-a mai suferit ea:
 „A dat sfântul Dumnezeu
 „Multe boale și mult rău

„Și-au murit feciorii mei
 „Și-am rămas fără de ei!
 „Măcar tu, scumpa mea fată,
 . De nu erai măritată
 „Într'o țară 'ndepărtată!...
 „Mi-ar fi tratul mai ușor
 „Și mi-aș mai uita de dor;
 „Tu m'ai ajuta pe mine,
 „Eu m'aș bucura de tine!
 „Dar să fie blăstămat
 „Cine mi te-a 'ndepărtat:
 „Pământul să nu-l primească,
 „Țărâna să nu-l mai voească,
 „Lutu-afară să-l izbească!“
 Lenuța se 'nflora,
 Recl fiori o 'mpresura
 Și cu glas rupt cuvânta:
 „Dezi, măteuță-ai blăstămat
 „Și blăstămul s'a legat! —
 „Constantine, Constantine
 „Cum m'ai amăgit pe mine
 „Ca să plec pe drum cu tine!“
 Și spunea măteușii sale
 Cum a venit ea pe cale,
 Cum Constantin o aduse
 Și câte mai câte-i spuse.

Lena atunci se 'nfiora
 Și cum sta, cum asculta,
 Lacrămile-o înneca,
 Trupu 'ntreg îi tremura,
 Mințile-i se tulbura,
 Fruntea i se înnora,
 Pe Lenuța săruta
 Și i-a zis cu glas înfrânt
 „Haid', Lenuță la mormânt
 „Haid', Lenuță, să grăbim
 „La morminte 'n cîntirim...”

BCU Cluj / Central University Library Cluj VII.

La mormânt dacă sosiră,
 Jos pe el se prăvăliră
 Și 'ncepură-a lăcrima
 Și din gură-a cuvînta :
 „Constantine, ieși afară,
 „Vină, Constantine iară ;
 „Mai ieși, dragă Constantine,
 „Că ni-e dor, ni-e dor de tine“ !

Pămîntul însă râdea,
 Groapa de rîs hohotia ;
 Constantin amar gemea.

„leși din groapă și vorbește,
 „Spune și ne povestește
 „Cum trăești în groapă, cum ?
 „Vină și ne spune-acum !
 „Vină să ne vezi măcar,
 „Vină, Constantine, iar“ !

Pământul nebun râdea,
 Groapa de râs hohotia,
 Lutul glumind răspundea :

„Nu te mai ruga de mine,
 „Blastemă, Lenă, mai bine,
 „Nu te tot ruga mereu :
 „Ce-i al nostru, nu-i al tău“ !

Pământul mereu râdea,
 Groapa de râs hohotia,
 Lutul ne'ncetat glumia.

„Morminte, nu fi păgân,
 „Slobozi-mi pe Constantin ;
 „Oh, nu fi morminte rău,
 „Slobozi-mi copilul meu,
 „Ori macar dă-i glas, morminte,
 „Pentru câteva cuvinte“ !

Pământul atunci tăcea,
 Groapa nimic nu vorbea,
 Constantin din greu zicea :

„Oh, mamă, tu ești de vină,
 „Că n'am pace și odihnă,¹⁾
 „Că n'am loc nici în mormânt,
 „Că n'am stare sub pământ.
 „Nici sânt mort, nici cu viață,
 „Nici sânt foc și nice ghiță,
 „Nici în groapă nu pot fi,
 „Nici afar' nu pot ieși,
 „Căci m'ai blăstămat, măjeuță,
 „Pentru scumpa ta Genuță :
 „Pământul nu mă primească,
 „Țărna să nu mă iubească,
 „Lutu-afar' să mă izbească!
 „Lutu-afară m'a izbit,
 „Țărna m'a batjocorit,
 „Pământul m'a prigonit!...
 „Mamă, dacă-mi vrei tu bine,
 „Fă-l așuma pentru mine
 „Și-mi desleagă blăstămul,
 „Că-mi apasă sufletul“!

1) Mai bine-ar fi: *hodină*.

Lena din suflet ofta,
 Gânduri grele o mustra
 Și ea biata cuvânta :

„ Dragul meu, să fii iertat
 „ Și de blăstăm deslegat.
 „ Inșă... fie blăstămat
 „ Pământul, că nu m'ascultă,
 „ Bată-l jalea mea cea multă,
 „ Și nu te mai lasă-afară,
 „ Bată-l jalea mea amară “ !

Țărna-atuncia tremura,
 Gutul mâniaș urla :
 Pământul se despica :

„ Nu-i destul c'at blăstămat
 „ Pe-un copil nevinovat,
 „ Acum mă blastemi pe mine,
 „ Blăstămu-te eu pe tine !
 „ Căci n'at inimă de mamă,
 „ Nu ți-e sufletul de samă,
 „ Nici ești vrednică sub soare
 „ Să mori cum tot omul moare,
 „ Ci pământul prin urgie
 „ Să te înghită de vie “ !

Țărna 'n laturi se 'mproșea,
 Pământul se deschidea;
 Lena din mormânt zicea:

„Blăstămată să fiu eu,
 „Vai, pentru blăstămul meu!
 „Și ca mine pe vecie
 „Fie blăstămată, fie
 „Orice mamă s'ar afla
 „Pe copil a-și blăstăma!
 „Fie dânsa blăstămată,
 „N'aibă pace niciodată,
 „N'aibă prapori la 'ngropare,
 „Nici popă la comandare luj
 „Dai, de-aceea mamă, care
 „Blastămă fără muștrare
 „Pe copilul ei, căci ea
 „Blastămă pe fiul său,
 „Dar pe dânsa Dumnezeu!“...¹⁾

¹⁾ *Tribuna*, II — 1885. Nr. 170, p. 678; Nr. 171, p. 682; Nr. 172, p. 686; Nr. 173, p. 690; Nr. 174, p. 694.

Fata Craiului din cetini.

Un colț întreg de lume s'a fost înspăimântat
De spada și curajul lui Tabără-'mpărat,
Domn mare și puternic din țara cu ne-norți,
El trece 'n șir de taberi cum trec secerătorii
Prin holdele răskoapte; cu brațul său robust
Deschide-o cale lată pe unde-i drum îngust
Și sboară furtunatic prin rândurile dese
Și 'n veci cu biruință din grele taberi iese.
Deci dusu-mi-s'a veste prin lume și prin țări
Și s'a pierdut în umbră de-albastre 'ndepărtări
Că, de-ai cerca prin lume de-alungul și de-
[alatul,
Voinic nu poți să afli ca Tabără-'mpăratul!
Dar totodată veste și vorbă s'a pornit,
Că Tabără-i om dosnic și-i trist necontent,
Și cât e ziua dânsul cu nimeni nu vorbește,
Cât par'că ceva-l doare și nu știu ce-i lipsește;

Că-i tot mereu pe gânduri și veșnic supărat.
 Dar pentru ce? De-aceea, că bietul împărat
 Avea trei fii rășboinței, ca nimeni pe sub stele,
 Frumoși în zi de pace și tari în zile grele,
 Și demni de-un tată care e demn de-ai săi

[fectori:

Era Voinic-Zorilă, copil născut în zori,
 Braț greu la bătălie și trăznet la izbândă;
 Era mezinul Grangur, om bun, inimă blândă,
 Milos; și era fiul din urmă, Trandafir,
 Frumos ca o poveste, isteț ca un Arghir!

Așa erau fectorii; iar Tabără-'mpăratul,
 Din inimă iubindu-i pe unul ca pe altul,
 Sta 'n cumpănă și 'n gânduri și multimi chibzuita,
 Și mult își bătea capul, căci dânsul nu știa,
 La care dintre prințipi să lase 'mpărăția?

Din ei care-i mai vrednic? În care-i vitejia
 Mai mult înofelită? Un suflet creștinesc,
 Mentit pentru mărirea de tron împărătesc
 Și-o inimă domoală, în care fiu trăiește?
 O minte mai vicleană pe care-l ferecește?
 Din ei care-i mai vrednic? — iubindu-i pe

[tustrei,

El nu putea s'aleagă pe nici unul din ei,
 Iar neputând s'aleagă, era tot trist, sărmanul,
 Și tot pe gânduri grele cu lunile și anul!

Dar iată, veste mare prin lumi s'a strecurat,
 Că'n Meștera-Cetate, la Craiu-Încetinat,
 Vorbesc stelele noaptea cu florile'n grădină
 Și dorul și-l desmeardă pe-un fir de rocoină,
 Pe-un snop de vâzdogele, pe-o creangă de

[bujor :

Căci are Cratul fată frumoasă ca un dor
 Din zile cu speranță, cu-obraji ca trandafirii
 Și-așa de drăgălașă ca patima iubirii!
 Ea poartă haină-albastră și poartă păr de aur
 Și-i albă ca zăpada din zilele lui Faur,
 Și-o fată mai plăcută, prin șapte țări crăești
 Ca dalba Viorieă nu-i modru să'ntâlnești!
 Ea șede 'ntr'o fereastră 'n a turnului zăbrele,
 Purtând pe cap cunună de-albastre viorele —
 Și-așa mi-s'a prins fata, și-așa mi-s'a jurat,
 Că dintre toți voinicii primi-va de bărbat,
 Pe-acel ce va fi 'n stare
 S'ajungă la fereastra zăbrelei din călare,
 Luându-i de pe frunte cununa cea de flori l...
 Și 'n dar mi-se 'ncercară vitejii pețitori,
 Căci nici unul nu poate să facă vitejie,
 Să capete pe fata crăiasă de soție!
 Pe loc ce vestea fetei lui Cratu Încetinat
 Ajunse pân' la curtea lui Tabără-'mpărat,
 Acesta prinde suflet și iar înveselește,

Și plin de bucurie feciorilor vorbește:
 „O, dragii tatii! Astăzi eu-s vesel mult, căci eu
 „Voiu ști din voi, pe care să-l las în locul
 [meu!
 „Grăbiți tustrei la Craiul din Meștera-Cetate
 „Și-acel ce-aduce fata, acela va domni!“...
 Așa vorbi împăratul și dulce-apoi zîmbi.

Atunci Voinic-Zorilă, ieșind, merge la staur;¹⁾
 Alege-un roib sălbatic, cu frânele de aur,
 Și 'ncelecă și pleacă, se duce fulgerat,
 Cu gândul să-mi alerge la Craiu-Încetinat
 Și-acolo să câștige pe fată de soție:
 Pe fată de-o câștigă, câștigă-o împărăție!
 S'a dus, s'a dus voinicul, pierdut în negre zări,
 Lăsând în urmă-i dungă de-albastre 'nde-
 [părtări

Și nori de praf; și mers-a trei luni și jumătate
 Și'n urmă el ajunse la Meștera-Cetate,
 Cu turnul de mărgelă și'n jur cu bărbănoc.
 La capătul cetății, Zorilă stă pe loc
 Și caută 'n jur, căci roibul cu spaimă sforăiește
 Și-asvârle din copite și'n laturi se izbește,
 Pe cale mai departe nu pleacă nici decum.
 Descalecă Voinicul și vede lângă drum

¹⁾ În părțile năsăudene nu se zice staul, ci staur.

Pe-o babă răzimată de cârja-i noduroasă,
 Cu ochi întrași sub frunte, cu trup p'a cărui
 [oase

Topitu-s'a fost carnea de ani și de necaz.
 Zorilă, cât ce-o vede, întoarce-al său obraz
 Și sculpă 'n sân cu scârbă, iar baba zice :

[„Bine,

Dar pentru ce te tulburi și te ferești de

[mine ?...

Căci măcar eu-s bătrână, dar sfatu-mi e

[frumos ;

Pe mulți viteji cu sfatul din pacoste i-am scos
 Și poate-acum și fie vr'un sfat să-ți dau !

BCU Cluj / Central University Library [Răspunde,

Din care parte-a lumii grăbești și până

[unde ?...“

Voinic Zorilă însă n'ascultă-al ei cuvânt,
 Ci 'ncelecă și-aleargă precum aleargă'n vânt
 O frunză; roibul tânăr de spaimă beat aleargă,
 Lăsând un nor de aburi pe narea sa cea largă
 Și nu s'oprește până la poartă la palat.

Pe loc înalții sfetnici și domni s'au adunat
 Să vadă pe voinicul venit din depărtare,
 De cumva-i dânsul vrednic de fapte mari

[și'n stare

Să facă-o vitejie, precum nu s'a mai dat.

A doua zi vointeul norocul și-a încercat:
 Copila sta 'n fereastră, frumoasă cum e luna,
 Pe buze purtând zâmbet, pe cap purtând

[cununa

De flori; fălos Zorilă împintenă-al său cal
 Și-aleargă, dar — deodată grăbitul animal
 Se 'mpiedecă și cade și trei picioare-și

[frânge,

iar domnu-i se răstoarnă cu trupu-i plin

[de sânge.

Pe loc cratul se duce la el; l-a ridicat

Și dusu-l-a 'n palută; Zorilă rușinat

N'asteaptă zorii zilei; în miez de noapte lasă

Ăst loc fără norocuri și trist întoarnă-acasă.

Și Tabără-i vorbește: „Ispravă nu-i nimic?

De geaba tu, Zorilă, porți nume de vointe!...”

Acuma Grangur iese, la staule grăbește

Și-alege-un șoim, a cărui copită strălucește

De-argintul din potcoavă; apoi blândul fector

Încelecă și pleacă cu gânduri și cu dor

Să capete pe fata crăiască de soție:

Pe fată de-o câștigă, câștig'o 'mpărăție!

Trecut-a munți și dealuri și culmi a străbătut,

Prin șapte țări de-arândul, ca vântul a trecut

Și-a mers și zi, și noapte, prin țări nenumărate

Și 'n urmă el ajunse la Meștera-Cetate,
 Cu turnul de mărgele și'n jur cu bărbănoc.
 La capătul Cetății fugarul stă pe loc
 Și sforăe și bate în țărână cu piciorul
 Și nu mai vrea să plece. Descalecă fectorul
 Și 'n jur privește : vede-o babă, care sta
 De cârje răzimată și care-apoi era
 Mai slabă decât moartea cu față schimosată,
 Cu mâni ca rășchitoare și-așa de mult urâtă,
 Încât de groază Grangur privirea și-a 'nturnat;
 Iar baba 'nhoalbă ochii și-i zice așezat :

„De ce te tulburi oare și te ferești de mine,
 Căci eu din moarte scos am pe mulți viteji

[ca tine

Și-am fost sfătuitoare la multe vitejii...
 Dar unde mergi copile ? Din care țară vii ?“
 Ci Grangur nu răspunde. Încelecă și pleacă
 Și-aleargă 'ncât în fugă nici vânt să nu-l

[întreacă ;

Fugarul plin de spaimă se duce ca turbat
 Și nu s'oprește până la poartă, la palat.
 Îndată prin Cetate cuvântul se lățește,
 Că alt voinic venit-a din lume și voește
 Să ia cununa fetei lui Craiu-Încetinat.
 A doua zi toți domnii din curți s'au adunat ;
 Copila stă 'n fereastră, frumoasă cum e luna

Prin locuri fără nume, pe căi ne mai călcate
 Și 'n urmă el ajunse la Meștera-Cetate,
 Cu turnul de mărgele și 'n jur cu bărbănoc.
 La capătul Cetății fugarul stă pe loc
 Și sforăe cu spaimă și coama și-o sbârlește.
 Descalecă voinicul și lângă drum zărește
 Pe baba cea urâtă, pe care mi-o 'ntâlnir'
 Și frații săi. O vede voinicul Trandafir,
 Ci nu-și întoarce fața, nu face semn cu mâna
 Să-i piară din vedere. Atunci a zis bătrâna:
 „O scumpe, Trandafire! De vrei să biruești,
 „Întoarnă-acasă iară la curți împărătești
 „Și-ți ia un cal mai harnic, ia-ți cal mai în
 [putere!
 „Întoarnă-acas', întoarnă la tatăl-tău și cere
 „Vestitul Cal-din-Spumă cu păr într'aurit,
 „Căci e năsdравăn calul și-i roib nedumerit.
 „El singurul pe lume e calul, care-aleargă
 „Prin nori și prin văzduhuri și bate lumea
 [largă
 „De-alungul și de-alatul, pe țară și pe mări;
 „El svârle foc pe gură și flacăra pe nări,
 „Și poate să vorbească cu stele și furtune!
 „Încalecă pe dânsul, căci dânsul îți va spune
 „Prin vorbe tot aceea ce nu-ți pot spune eu“ l...
 Atunci încet se lasă prin aer un nor greu

Și-acopere pe babă; iar Trandafir s'aruncă
 Pe calul său și trece un deal, un șes, o luncă,
 Și tot mereu se duce pe drum îndelungat,
 Și-ajunge iar în țara lui Tabără 'mpărat.

A răs Voinic-Zorilă și Grangur încă răs-a:
 Când l-au văzut în curte, iar împăratul zis-a:
 „Și tu te'ntoreci acasă cu brațul gol? Mă mir“!...
 Atunci în genunchi cade viteazul Trandafir:
 „Intore, ci iar m'oiu duce, căci nu doarec

[nimică

„Decât să 'nving, părinte, pe dalba Viorică,
 „Bujor de primăvară cu ochi de brebenei;
 „S'arăt, că eu-s pe lume mai mult ca frații mei!
 „Dar n'am un cal de samă, precum aș vrea

[să fie; —

„Oh, dă-mi, înalte tată, un cal năsdравăn mie,
 „Dă-mi cal vestit din spumă, cu păr într'aurit“!
 „Atunci Tabără plânse din greu și i-a vorbit,
 „Cu inima sfărmată de dor și de durere:

„Ți-aș da, ți-aș da din suflet, de-ai cere ori
 [ce-ai cere,

„Dar cal vestit din spumă nu pot, iubitul meu,
 „Căci nu știu unde-i calul, nu știu nici singur eu!
 „Eu nu-ți pot da de samă și nu-ți pot da de știre
 „In ce loc mai trăiește! Ci cată-l Trandafire,

„Prin staule, căci poate să dai de urma lui:
„Și dacă nu-i în staul, atunci în lume nu-i“!

Pe loc Trandafir pune pe-o lespede jăratec
Și-apoi pe rând el scoate câte-un fugar
[sălbatec

Din staul și-l îndeamnă mereu să mănăce foc.
Dar care cum atinge jăratecul, pe loc
Nechează și se 'ntoarce la staule. De geaba
Vrea Trandafir să facă precum îi spuse baba,
Căci toată herghelia de foc mi-s'a ferit.
Era 'ntr'un fund de staul un cal îmbătrânit,
Rău, care n'avea prețul, nici măcar de-un
[iernatec: 1)

Pe el nu-l încercase voinicul la jăratec
Căci cine oare 'n lume l-ar fi 'ncercat, vâzând
Că-i slab, de stă pe moarte. Mezil' însă, râzând
Și vrândel joc să-și bată de frate-său grăbește,
Și scoate-afară calul și-apoi în răs vorbește:
„Ei, frate Trandafire, pe-acesta l-ai uitat! —
„Incalecă-l și-aleargă la Craiu. Încetinat
„C'acesta-i Cal-din-Spumă“!
Așa mi-a zis Voinicul și-a pus apoi în glumă
Jăratecul sub barba fugarului... Minunt!

1) Fânul, care îl consumă vitele în timpul iernii,
e *iernatec*.

Căci iată calu 'ncepe să mănăce din cărbuni
 Cu poftă fără margini, cât nesăturat pare;
 Și 'n vreme ce mănâncă, se 'ngrașă tot mai

[tare

Și tot mai mult, și 'n urmă, când el și-a isprăvit
 Ciudatul prânz, nechează și 'njur mi-s'a rotit
 De zece ori și-afuncia se 'n schimbă 'n roib,

[a căru

Frumseță n'avea seamăn pe-acest pământ,

[căci păru-l

Era păr daib de aur. Se miră Trandafir,

Și Grangur și Mezilă și Tabără se mir',

Iar Cal-Vestit-din-Spumă vorbește cu glas

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[tare :

„Atât amar de vreme am fost uitat, de-mi pare

„Că-s veacuri! Dar acuma stăpân mi-am

[căpătat!

„Incalecă, stăpâne, că-i vremea de plecat!

„Dar bagă numai samă, stăpâne, mult iubite,

„Căci dalba Dlorică nu vrea să se mărite

„Decât după Viteazul Ostrovului cu flori,

„Că mult i-e drag feciorul, că-i fală 'ntre feciorii!

„Ea numai de răs poartă pe toți, cari ureau

[să-i placă,

„Căci dânsa știe bine, că ei nu pot să facă

„Atâta vitejie, încât pe cal în sbor

„S'ajungă la cunună; în dar e truda lor!
 „Dar ține minte, Doamne, aceste vorbe-a mele:
 „Când noi vom sta în fața ziditelor zăbrele.
 „Și când din mână Cratul un semn încet va da,
 „Aproape de fereastra copilei voiu sbura,
 „Și 'n timp ce Veronica ¹⁾ va sta 'n nedumerire
 „Privind la tine galeș cu ochi plini de uimire,
 „Tu-i ia cununa, însă te poartă totodată
 „Și fără veste lasă-i pe frunte-un sărutat“...
 Așa vorbește calul și veselos nechează;
 Iar Trandafir pe tată, pe frați îmbrățișează,
 Și 'n vremea ce aceștia poartă-i-au noroc,
 El spada și-o încinge și 'ncealcă pe loc,
 Și sboară ca furtuna, ca fulgerul, ca gândul,
 Străbate 'n o clipită crăimile de-a-rândul.
 Și 'ndată se trezește la Craiu-Incetinat.
 Și vestea despre dânsul pe loc s'a străcurat
 Prin oamenii cetății, și sfetnici s'adunară
 Și domn și lume multă: cu drag ei așteptară
 Să vadă pe voinicul din lume rătăcit,
 Să vadă, dacă dânsul va fi mai fericit,
 Ori nu, cum au fost alții. Frumoasă ca și luna,
 Stă fata 'ntr'o fereastră, purtând pe cap
 [cununa
 Și răsuri pe guriță, și craiul semn a dat:

1) Poate greșală, în loc de „Viorica“, vezi mai sus

Destitul Cal-din-Spumă se pune pe-alergat
 Și fuge nebuinatec și sboară porumbește
 Și trece ca săgeata, cât aerul plesnește
 Și vâjăe sălbatec. Un semn de nou se dă.
 Atunci pe sub fereastră fugarul fulgeră:
 Voinic Trandafir prinde cununa cea măeastră;
 Strângând la piept, sărută pe fata din fe-
 [reastră.

Apoi se pierde 'n aer cât nu s'a mai zărit!
 Un țipet lung atuncia din turn a rășărit;
 Era țipetul fetei învinse, era graiul
 Copilei înecate de dragoste. Iar Craiul
 Se miră, se crucește și 'ntreabă 'nmărmurit,
 Că cine-a fost voinicul, din ce țări a venit
 Și unde-a mers? Răspuns-au acei ce-au
 [prins de veste,
 Că Trandafir se cheamă și-un Făt-frumos
 [el este
 Și-i un voinic, feciorul lui Tabără-'mpărat!

Atunci Craiul se 'ntoarce și mari porunci
 [a dat
 Și 'n clipă toți curtenii de nuntă se gătară,
 Pe cai fără de splină cu toți încălecară,
 Și 'n carul de mireasă pe fată mi-o puneau,
 Și-apoi cu veselie plecând, ei se duceau,

Trecând prin tot orașul din țară, prin tot
[satul,
Și-ajuns-au toți în pace la Tabără-Impăratul!

* * *

Apoi o lume 'ntreagă trezitu-s'a 'n cântări
Și dusu-mi-s'a veste prin nouă-zece de țări,
Că Trandafir, voinicul fecior, mi-se cunună
Cu dalba Viorică. Atunci în voie bună
Curgea vinu 'n păhare de aur, iar la mese
Ședeau, în zi de praznic, vestite 'mpărătese
Și erai cu stele 'n frunte și harnici împărași
Și sfetnici luminași.

Iar când era sărbătura mai dulce și mai
[bună,

Mireasa la paharul și mirelui închină
Și-i zice: „Trandafire, în veci să fii al meu
Și 'n veci cu veselie, a ta să rămân eu!“
Și ea se placă dulce, sărută p'al ei mire
Și râde și iar zice: „Viteze-Trandafire,
„Primește-ți iar sărutul, pe care mi-l ai dat
„Precând eram eu fată: ei dă-mi un sărutat,
„Acum pe drept, căci astăzi de lume nu ne
[pasă!“

Și 'n vreme ce Voinicul sărută pe mireasă,
Stă Tabără-'mpăratul râzând și 'nveselit,
Apoi el ia paharul să 'nchine și-a vorbit:

„Voinice Trandafire, născut ai fost pe lume
 „Să-ți faci un vestit nume, s'adaugi la re-
 [nume
 O mare-'mpărăție!... Mulți ani tu să trăiești
 Și 'n pace 'mpărăția cu har s'o stăpânești!“...
 De-atunci văzut-a lumea pe Craiu-Incetinatul
 Strângându-mi-se 'n brațe cu Tabără-'mpă-
 [ratul¹⁾].

Cluj, Februarie 1886.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ *Tribuna*, III — 1886, Nr. 73, p. 289; Nr. 74, p. 293;
 Nr. 75, p. 297.

Fulger.

Feciorul lui Cratu-Negru cu drag ascultă sfatul
Tătâne-său și pleacă la Volbură-'mpăratul,
Să ceară de soție pe Salba. — „Dragul meu, —
Bland Volbură vorbește — „cunosc în tine eu
„Pe omul bun și vrednic! Ci-ți dau trei lu-
[cruri fie,
„Pe cari de le vei face, tu vei primi soție
„Pe Salba și, ca zestre, deplină țara mea!
„Te cugetă dar, Fulger, și dacă-ți va plăcea
„Copila, dă-mi cuvântul, că stai la toate gata!“
La fată merge Fulger în turn; și-i place fata,
Căci n'a văzut pe lume nimica mai frumos
Ca Salba. Ea roșește și pleacă ochii 'n jos,
Când Fulger îi dă vorbă că dânsul o pețește;
Și tot mai mult obrazul copilei se 'nroșește
Pre când zicea: „Tot pasul, p'al casei noastre
[prag,
„Să-ți fie pas de aur! Tu-mi ești atât de drag

„Și-a ta voiu fi eu, Fulger, căci mult de
|tine-mi place!

„Tu mergi acum la tata și-i spune că vei face

„Trei lucruri vitejește, precum le va dori.

„Să nu te temi de vorba lui Volbură: vor fi

„Trei lucruri mari, pe care le caută 'mpăratul,

„Dar vino tu la mine, căci da-ți-voiu fie sfatul,

„Cum ai să faci acele trei lucruri!“ A 'nturnat

La Volbură- apoi Fulger și-a spus că-i aplecat

Să facă-acele lucruri. Cu drag atunci se duce

La masă-i împăratul; din masa, ce străluce

De-arginturi și-adamante, păhar de aur ia

Și-l dă vorbind lui Fulger: „Din vezi dorința

BCU Cluj / Central University Library Cluj

|mea

„A fost măcar odată să-mi fac votos palatul

„Cu apă din fântâna lui Negură-'mpăratul!

„Așa 'nțeleg din oameni, că 'n Țara-lui-Amurg

„Sunt șapte fântânele și toate șapte curg

„La Negură 'n palaturi; aceste fântânele

„Port apă fermecată, căci cel ce bea din ele

„E sănătos de-a-pururi și vesel e mereu.

„De mult dorese din apa lui Negură să beu-

„Dar n'a fost nici un modru, căci la fântâni

|stau pază

„Trei taberi pânditoare, și rar voinic cutează

„Să fure strop de apă, prin vorbe viclenești.

„Dar tu, iubite Fulger, pe Salba de-o dorești,

Sărută năfrămuța, și-atunci simți pe tâmple
 Foc nobil: la fântână se duce și, cum umple
 Păharul său de apă, trei taberi îl pândeau,
 Dar nici un om din taberi cu ochii nu-l vedea.
 El fură și se 'ntoarce; fugia fugaru 'n fugă,
 Cât pare că din frâe vrea suflet să mai sugă
 Și 'n zori de zi s'oprește la Volbură 'n palat.
 Și s'au mirat curtenii și lumea s'a mirat
 De Fulger, care aduce păhar cu stropi de apă,
 Căci toți ziceau că dânsul nici mort măcar

[nu scapă

De Negură, de Domnul din Țara-lui-Amurg,
 Iar Volbură surăde, din genele lui curg
 Doi picuri; el pe Fulger cu drag îl ia de

[mână

Și-apoi l-a dus la Salba și-a zis: „Nădejde
 ['ngână

„Slăbita mea putere și-s plin de fericiri,
 „Când Domnul logodește speranțele de miri!“
 Și strânge 'n braț pe Fulger pe Salba 'n braț

[o strânge.

Pre când de bucurie dutoș copila plânge
 Și-aruncă ochi de dragosti la Fulger pe furș.
 Au mers apoi în casă și toți au fost deschiși
 Și veseli, ca la nuntă, a fost o veselie,
 Cum datina-i de-a-pururi pe la 'mpărați să fie.

lar când, în zi de-a patra, zori dalbi se re-

[vărsară,

La Dolbură-'mpăratul grăbește Fulger iară

Și cere-al doilea lucru. Cu drag atunci se duce

La masă-i împăratul; din masa ce străluce

D'arginturi și-adamante, un frâu de aur ia

Și-l dă vorbind lui Fulger: „Din vezi do-

[rința mea

„Și 'ntreaga nerăbdare ce 'n suflet mi-s'antnă

„A fost, să văd vr'odată cal galbin fără splină

„Din Țărmurile-Mării. Spun oameni ce-au

[umblat

„Prin alte lumi, că 'n țara lui Pajură 'mpărat

„Sunt șapte-zeci de stave de cal cu păr

[de aur;

„Și spun că-i păstorește pe câmpuri un

[bălaur

„Ce varsă dintr'o nară grea flacăra de foc,

„Căci om și sbiclu nu poate să țină calul 'n loc

„Atâta's de sălbatic! Și nime nu-i în stare

„Să-i prindă, nime 'n lume, afar' de-acela care

„li pune 'n frâu de aur, de zine făurit.

„Și-acum, având eu frâul, așa m'am socotit,

„Să-ți pun la încercare crăeasca vrednicie

„Toiagul meu te-așteaptă: te du, și-al tău

[să fie!“

Și-l dă lui Fulger frâul ; iar el de nou s'a dus
 La Salba, pre când nime nu l-a zărit, și-a spus
 Că Volbură departe la Pajură-l trimite,
 S'aducă cal de aur din stave 'ntr'aurite.

Și când aude Salba, surâde grațios

Și blând ea de pe deget inelul și l-a scos

Și-l dă apoi lui Fulger, șoptind cu 'nceținelul,

„Atbi griji și bagă seama, că-ti fermecat inelul,

„Precum a fost năframa: din deget când

[il scoți

„Și cruce faci cu dânsul, te-ascultă câmpii toți

„Și vâi și căi și oameni te-ascultă; în trei

BCU Cluj / Central University Library Cluj | rânduri

„Poți fermeca prin dânsul tot ceea ce-ți stă

['n gânduri!“

Voinicul pune 'n deget inelul și pe loc

Incalecă, se duce, ca flacăra de foc,

Trei țări în tot de-a-lungul și țări în tot de-

[a-latul,

Și-ajunge pe hotarul lui Pajură 'mpăratul.

Oh, Doamne, nu-ti pe lume voinic așa fieros,

Incât el să nu cadă de greu cutremur jos,

Dăzând pe câmpuri stava de cai! In herghelte

Nebuni și sâlhuetici săltau fugari o mlie,

Toți galbeni, cum e galbăn un soare 'n răsărit.

Bălaurul pe gură svârليا necontentit

Pojar și jar pe-o sută de zări îndepărtare,
 Grozav suna pământul sub ciocot de-alergare
 Și joc turbat. Pe pajști mereu s'apropia
 Bălaurul și stava; tot câmpul înnegria
 De spaimă și de temeri, dar Fulger simte pace:
 Râzând inelul trage și cruce cu el face
 Și 'n clipă toată stava, ca marmura, stă 'n loc
 Și nici nu se mai mișcă. Purtat de-acest

[noroc,

Fectorul prinde frâul și-un cal din stavă nfrână
 Și 'n cap de noapte pleacă, dar n'a fost

[încă ziuă,

Când bate la palatul lui Volbură-'mpărat.

Și s'au mirat curtenii și lumea s'a mirat
 De Fulger, care-aduce cal galbăn fără splină
 Căci toți știau că țara lui Pajură e plină
 De spaimă și primejdii. Iar Volbură cu drag
 S'apropie de Fulger și vechiul său toiag
 L-l pune 'n mâni și zice: „Toiagul de domnie
 „Ți-l dau, iubite Fulger, al tău de-acum să fie!“
 Au mers apoi în casă și prânzuri au întins;
 Și-au fost boterii veseli, iar Salba din adins
 Zimbă pe-obraz cu lacrimi, și răsuna palatul
 De cânt și veselie. A patra zi 'mpăratul
 Chiemă cu drag pé Fulger și-a zis: „Eu te

[nțeleg

„Că ești voinic în fire, că ești fector întreg,

„Dar timp e pentru fapta de-a treia“, și se duce
 La masă-i împăratul; din masa ce străluce
 De-arginturi și-adamante, fulor de aur ia
 Și-l dă vorbind lui Fulger: „Când Lia, Doamna
 [mea,
 „Sta chiar pe prag de moarte, mi-a dat
 [aceste plete
 „Și-a zis, că 'n Țara-Dalbă sunt treispre-
 [zece fete
 „Frumoase și bălaie, și aceste fete port
 „In sân mărgele scumpe; de-atingi pe omul
 [mort,
 „Cu-aceste mărgelute, tot omul mort învie,
 „Dai, cât mi-a stat de-atuncia mereu în
 [gânduri mie
 „S'aduc din Țara Dalbă mărgele și s'ating
 „Pe Lia, să-i dau zile! Dar iată, zile ning
 „Pe fruntea mea 'ncrețită și 'n groapă-s cu
 [piciorul —
 „De geaba mi-a fost însă la inimă tot dorul
 „Frumoasei mele Doamne, căci nobila mărgea
 „Eu n'am putut aduce! Mi-a spus-o Doamna
 [mea
 „Că numai oameni tineri, feciori numai pot
 [merge
 „La Cetină-'mpăratul, dar n'au voit s'alerge

„Fectorii mei nici unul, căci mult e drumul
[greu. —

„Oh Doamne, de-aș fi tânăr, de mult aș fi
[mers eu!

„Dar ești voinic tu, Fulger; ești desigur
[fectorul

„Menit s'aduci mărgeaua dorită! Ia futorul

„Și mergi spre Răsărituri la Cetină-mpărat

„Și 'n zori de zi tu bate la poartă, la palat,

„Căci fetele veni-vor și 'ndată-ți vor deschide:

„Dar nu glumi cu ele, că stau a te ucide

„Cu glume pentru glumă! Ca schimb pentru
[futor,

„Tu cere, scumpe Fulger, mărgea din sânul lor,

„Și 'n urmă cu mărgeaua la Volbură grăbește“.

Blând Fulger ia futorul, cu drag la el privește

Și iese din palată. Când nimeni n'a zărit,

La Salba el se duce și tot i a povestit,

Cum Volbură departe la Cetină-l trimite

S'aducă mărgelețe. Cu gemete 'ntrette:

„Vai, Doamne!“, — strigă Salba și dulce 'n
[braț a strâns

Pe Fulger, — „astă noapte visatu-te-am în
[plâns,

„lubitul meu! Și plânsul cu dor se tălmă-
[cește!

„Oh, ce să-ți dau? Năframa nimic nu-ți
[folosește,
„Nimic acum inelul, tot farmecul nimic!
„Ești brav, iubite Fulger, ești verde și voinic
„Și poți să mergi cu zâmbet la Cetină-’m-
[păratul.
„Tu nu mai ceri și ’n urmă eu nu-ți mai pot
[da sfatul:
„Dar cugetă la mine, căci ai să ’nvingi mereu.
„Tu ești frumos și tânăr, acesta-i chinul meu;
„Mă tem să nu te ’nșele copilele din țara
„Lui Cetină, căci ele ard greu, cum arde para,
„Și-un singur al lor zâmbet te poate fermeca!
„Un farmec pentru farmec din suflet eu ți-aș da,
„Dar n’am acum! Păstrează-mi inelul și
[năframa
„Și cugetă, nu cumva, voind să ’nvi pe mama,
„Tu să m’omori pe mine! Oh, tot poți face tu,
„Din câte cere tata, dar asta numai nu!
„Ci du-te, du-te Fulger, dar cugetă la mine,
„Căci eu plângând voi face mătanii pentru tine
„Și ’n fie-ce clipită genunchii voiu pleca:
„Și pentru ’ntoarceri bune, cu dragoste voiu da
„Prescuri și sărindare, să cânte glas de cleric!
„Trei mii de slujbe sfinte la trei mii de biseric!“.
Așa vorbi copila, iar Fulger a vărsat
O lacrimă de milă, apoi a ’mbrățișat

Pe Salba lui și pleacă. Urmat de-a Salbei
 [șoapte,
 Aleargă și se pierde sub nori, la Miază-
 [Noapte.

* * *

Trecut-au luni de-atuncia și luni tot trec mereu
 Lui Volbură 'mpăratul îi trece timpul greu,
 Iar Salba 'n toată ziua mătanii multe face
 Și 'n zări țintește ochii, să vină cine-i place.
 De geaba! Ea 'n biserici trei mii de slujbe-a dat,
 Dar dus e, dus feciorul și 'n veci n'a re'nturnat.¹⁾

23 Septembrie 1886.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ *Tribuna*, IV — 1887, Nr. 5, p. 17; Nr. 6, p. 21.

Izvor de apă-vie.

„Când Prier alb, feciorul lui Tulnic împărat,
„Din casa părintească la Taberi a plecat
„In alte lumi, să caute pierduta lui drăguță,
„A dat lui Prier-negru atunci o năfrămuță
„Și-a zis : În toată ziua poți ști de soartea mea!
„Privește-mi năfrămuța, și tu când vei vedea
„Pe mijlocul ei dungă de sânge, dungă lată,
„Să știi, iubite Prier, că-s mort!“ Și zilnic cată
„Năframa-i Prier-negru, iar când a opta zi
„De sânge lata dungă pe mijloc o zări,
„E mort! a zis și 'n clipă a 'nceălicat feciorul
„Pe Vânteș, cal sălbatec, să-și caute frățiorul,
„Găsindu-l într'o silhă de fagi, în stan schimbat,
„La sfânta Luni se duce, și sfânta Luni i-a dat
„Învăț, să ude stanul cu stropi de apă-vie...“
Așa spun din poveste bătrânii. Din vecie
Așa le-a rămas rostul în basme și povești,
Că mulți viteji năsdraveni și fii împărătești

Cătau, ori cu tovarăşi iubţi, ori numai singuri,
Izvor de-apă-vie Şi spun, că era 'n crânguri
Acel izvor, în codrii vechi, fără de cărări,
Şi-un monstru sta la pază, bălaur ce pe nări
Şi gură vărsa flacări, de foc avea plumânii,
Iar dacă vrei legenda, frumos o spun bătrânii,
Cum palidul bălaur ajunsese păzitor

Pădurii, cum izvorul ajunsese-a fi izvor

De leac. Legenda asta eu vreau să fi-o

[spun ţie

Să vezi ce mândru-i rostul din basm cu

[apă-vie!

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe vremea când bălauri şi sarbede-arătări
Aveau culcuş în peşteri de munţi, şi pe

[sub mări

De gheaţă trăiau monstrii cu forme fioroase,
Când smei sălbaticii, spaima copilelor fru-

[moase,

Cereau în largi palute molatec adăpost:

P'acele vremuri, basmul vorbeşte, cumc'a fost,

Un eratu cu nume mare, dar crunt acela nume,

Cum n'aveau crunt atâta toţi monstrii de pe

[lume!

Tiran de tot, cu moartea mai mult era dedat

Ca vârful gol de munte cu cer înnegurat,

Și orb în judecată, sălbatec în mânia;
 Ziceau oamenii țării, că nu-i creerat din glie
 Și n'are suflet, n'are nici inimă, că 'n loc
 De inimă el poartă un foc, demonic foc,
 Ce-l arde și-l sdrobește și 'n veci nu-l poate

[stânge,
 Decât numai beția de lacrimi și de sânge!
 Craiu-Sânger! Toată lumea Craiu-Sânger

[l-a numit,
 Tot omul, care-odată pe Sânger l-a zărit,
 Cădea 'n lângori și friguri, sâlhui trăia cu anii,
 Căci Sânger numai sângiuri prin lume răsădă,
 El nu iubia pe nimeni și nimeni nu-l iubea.
 Mereu încrețea gene, cătând la spăzi tăișul,
 Cu toată lumea largă sta Sânger de-a poncișul,
 Chiar soră, frați și doamnă, părinții i-au fugit
 De groaza lui pe lume. Căci nu s'a pomenit
 Alt om ca el; nici fiară n'a fost așa ca dânsul,
 Căci el a fost Craiu-Sânger ce n'a cunoscut
 [plânsul,

Ei spun că Sânger totuși iubiri mai cunoștea,
 Căci el avea o fată, pe Lina, și-o iubia
 Cu patimă. Dar Lina de fel n'a fost ca Sânger:
 Frumoasă era, blândă, cu sufletul de înger.
 Și n'a fost decât roabă! Căci Sânger a zidit
 Un turn cu temelie din piatră de granit,

Cu porți de aur gemeni, și 'n turn a pus pe Lina :
 Ea n'avea nici un umblet afară din grădina
 Tătâne-său, nici oameni la dânsa nu s'au dus,
 Căci dusul era moartea. Și crudul craiu a pus
 În preabătul grădinei pândaș, iară pândașul
 Nici somn n'avea nici pace, căci Sânger,

[pătimașul

A prins dela o vreme pe-argat a-l bănuî.
 A prins apoi a-l bate, mereu a-l chinui,
 Să-i spună ce om are cărări de turn aproape.
 Și spun că, mai la capăt, argatul ea să scape
 De-atâta bănuire, i-a spus neadevăr,
 Că 'n toată noaptea vine la față Calapăr.

Și-atunci, cum a fost Sânger om negru de
 [furtună,

Om care-și făcea lege din cea mai grea
 [minciună,

Roși până la creștet și, negru de turbat.

A 'nșipt recele paloș în palidul argat,
 Sfărmându-l bucățele cu spada și toporul:
 „Așa! Pe rând cu toate! Să prind acum
 [feciorul!“

A zis și-a dat poruncă și servii din adins
 Umblau din casă 'n casă, pe Calapăr l-au prins
 Și l-au tăiat din spade și l-au străpuns cu sulii
 Și l-au legat de coama fugarilor, pe uliți

Trăgându-i mișelește cadavrul țândurit,
 Pân' oasele pe drumuri de-abrust s'au fărimit,
 Căci astfel era Sânger; spun basmele de
 [dânsul,
 Că 'n toată-a lui viață el n'a cunoscut plânsul]

De-atunci s'a trezit lumea în alt amar de
 [munci.

În preabătul grădiniilui Sânger-Craiu de-atunci
 La pază n'a stat nimeni, dar servi au stat
 [de pază

Prin tot cuprinsul țării, să prinză și să vază
 Feciori vorbind cu fete; cum basmele ne spun,
 Nici nu știa, ce face, Craiu-Sânger de nebun!
 Și, cât a fost crăimea de 'ntinsă și de lată,
 N'a mai rămas un singur fecior, măcar o fată
 N'a mai rămas, căci servii, nebuni într'adevăr,
 În tot feciorul țării vedeau un Calapăr

Și 'n ori și care fată de crime-aveau oglindă:
 Acesta le-a fost numai tot dreptul ca să-i
 [prindă.

Apoi a dat Craiu-Sânger porunci, de-au
 [năruit

Întregul turn cu zidul din piatră de granit.
 A spart chiltii frumoase și-a rupt porțile
 [gemeni,

Făcând zidirea toată pământului asemeni,

Și 'n loc de turn, acolo el a durat prinsori;
 A pus la lucruri grele pe fete și feciori.
 Siliți au fost să lucre, muncind din greu cu anti,
 Șireag întins de temniți, tot pentru ei, sărmanii
 lar Linei, ca la fete, cari poartă într'ascuns
 Amoruri criminale, tiranul erau i-a tuns
 Costițele, ca astfel mai tare să o doară,
 Dând semne, biata jată, că nu-i mai mult
 [fecioară.

Și-așa batjocurind-o, cum n'a putut mai laș,
 Tiranul a purtat-o de-alungul prin oraș
 Cu sgomote și chiot de-o lume păgânească!
 Dar n'a uels-o erau, ei, ca să-i amărească
 Mai greu sfârșitul vieții, la servi porunci a dat
 S'o ducă 'n silhe negre, s'o peardă 'n codru lat,
 Căci astfel era Sânger; mai monstru decât
 [dânsul
 N'a fost vr'un om; pe lume el n'a cunoscut
 [plânsul.

Trei zile lungi în codru noaptea s'a luptat
 Cu temere și tremur copila, i-au legat
 Picioarele cu lanțuri, să nu-și strămute locul;
 Zăcea pe glii, aprinsă de sete, cum e focul
 De-aprins, căci setea numai, grea setea ucidea
 Pe fata lui Craiu-Sânger. Și biata, cum
 [plângea

Copila blând se 'ndoaie, din greu a suspinat,
 Apoi beu din lacrimi. De-abia i-a lunecat
 În piept ultimul picur, de-abia se prăvăleşte
 Cel strop rămas pe palmă, când Lina şi

[simţeşte

Că lumea ei se 'ntoarce, că genele-i s'ating:
 Pe palidele obrazuri lini picuri se preling,
 Pe frunte-ai cade bură; din braţe-i curg

[şiroate,

Şi pieptul rouează, din păr îi cade ploaie
 Şi hainele-i se 'ngreun', tot trupul e părău,
 Căci membrele sub apă topindu-se mereu
 Fac trupul să tot scadă în şipot, în părae;
 Şi 'n două, trei clipite copila cea bălae

Rămase numai urmă de-un limpede izvor
 Cu ape dulci, cu murmur etern şopotitor.

Un şopot lin, ce pare că spune tot de

[dânsul,

De Sânger-Cratu, tiranul, ce n'a cunoscut

[plânsul.

Dar Sânger-Cratu, tiranul, din ce era nebun
 Mai mult înnebunise. Aşa vorbesc şi spun
 Poveştile că 'n urmă mustrarea conştiinţii
 S'a prins de el; sălbatec crâşca din dinţi,

[cât dinţii

Sudori storceau din sânge, dar nu-i părea

[lui rău

De-atâtea mari ucideri, de 'ntreg trecutul său,

Ei numai pentru fată simția muștrare dânsul,

Dar nu plângea, că 'n viață el n'a știut ce-i

[plânsul.

Și ca să-și amăgească muștrările din piept

El a chiebat la curte pe cel mai înțelept

Din câți știau să-ți afle pe stele soartea toată —

Și-acela, prin văzduhuri trecându-și ochii

[roată,

Prin zece nopți de-a rândul mari taine le-a

BCU Cluj / Central University Library Cluj [pătruns,

Și 'n urmă lui Craiu-Sânger așa i-a dat

[răspuns:

„O stea văd eu pe ceruri, cu semnul de

răpaos...

„In pieptu-ți furtunatec lipsește un larg adaos

„De liniște și pace, Craiu-Sânger! Și din stea

„Cetese acel adaos. Când nu vei mai avea

„In tot cuprinsul țării nici măcar o săgeată,

„Când orice fel de armă prin țara ta cea lată

„Nu va mai fi nici paloș, nici spadă și topor;

„Când liber va fi 'n drumuri oricare călător

„Și nu se va mai teme de nopți și căi înguste,

„Când zece sărindare și zece sărăcuste

„Plini-vei pentru Lina: scăpat vei fi atunci
 „De chinul tău, o parte tu pierde-vei din
 [munci]
 „Atâta-i tot; fă toate, Craiu-Sânger, bagă
 [seamă
 „Și fă; când vei fi gata, atuncia tu mă chiamă
 „De nou, să caț voința puterilor de sus.“ |—
 Așa l-a zis. Iar Sânger pe cugete s'a pus,
 Și nu-i venea să facă, la cruci de drum sta
 [dânsul,
 Căci Sânger era craiul ce n'a știut ce-i plânsul.

Dar a făcut el totuși. Din fie-ce palat
 Și fie-ce colibă, a pus de-au adunat
 Săgeți și lănci și sulii și spăzi înveninate
 Și paloșe, topoare de oțel, și le-au pus toate
 Pe zece mil de care, la fiecare car
 Părechi tot câte patru de bivoli înjugar'
 Și, două luni de-arândul mergând, în de-
 [părtare
 Le-au dus la mări afunde și le-au svârliț
 [în mare.

Apoi au prins să sune mari clopote întins
 Și jalnic, prin bisericii pii preoți au aprins
 Făclile de ceară din sfeșnice aurite,
 Din turn răsuna toaca, prin finzi împodobite

Treceau în rând cădelniți cu fumul lor
[domol,

lar sfânta rugăciune curgea dela pistol:

Erau pentru copila lui Sânger sărindare.

A dat apoi drum liber drumașilor, cărare

La toți din tot cuprinsul hotarelor a dat —

Și 'n urmă pe ceteful de stele l-a chemat.

Acela, dac'aude că simte încă grele

Mustrări în suflet Sânger, de nou privi la stele,

Și, plin de murmur aspru, clătind mereu

[din cap,

A zis: „Stăpâne! Iartă, dar nu pot să te scap

„De chinul tău sălbatic, pe câtă vreme 'n țară

„Mai este încă un paloș! — Când servii tăi

[legară

„Pe Lina și o duser' în codru, au pierdut

„Un paloș ei pe cale. Ci nu-mi e cunoscut,

„În ce loc e; dar pleacă, stăpâne, însuși

[pleacă

„Și caută-acela paloș și dă porunci să l facă

„Bucăți, a lui cenușe s'o volbure pe vânt,

„Așa să-ți piară chinul, cum piere pe pământ

„Cenușa 'nvolburată! La paloș dar! prin-

[tr'însul

„Un leac vei afla, Doamne, și-acela leac e:

[plânsul!“

În zori de zi Cratu-Sânger spre crânguri a
 [plecat,
 Să caute paloș. Chinul atât a măcinat
 Puterile-i, cât sarbed d'abia-și trăgăna tratul,
 Așa de mult slăbise în scurtă vreme cratul.
 Din zori de zi, pe drumul îngust a mers mereu,
 Prin silhe mari, cu ochii bătând suișul greu
 Al codrilor sălbatici, pe căi și sub cărunțul
 Desimilor un paloș, căutând cu deamăruntul.
 Și, cum pășia cu silă, el tot părea scaldat,
 Și 'n alb de ochi un purpur de sânge-i s'a
 [lăsat,
 Și-un purpur de stropi roșii s'a pus pe-a
 [sale gingini,
 Iar fața lui primise color' ca de funingini:
 Un monstru părea, fiară, un tip întunecos
 Cum nu-i pe lumea noastră nimica mai hâdos!
 Mergând așa, pe vremea când soarele se
 ['ngână
 Cu noaptea, a dat Sânger cu ochii de-o
 [fântână
 Și, căci l-au ars plumânii de sete, a beut
 Din apele-i curate, ci Doamne! N'a știut,
 Că bea schimbate lacrimi a Linei și bea
 [sânge
 Din fată-sa, și tată! El bea și 'ncepe-a plânge!

El, crudul și tiranul, ce-atâtea vieți a stâns
 Și-a fost născut pe lume să nu cunoască

[plâns

Și milă, el acuma în ochii săi simțește
 Potop întreg, sub plângeri gândea că se

[topește,

Atât era de gemet înfrânt și abătut,
 Că orice om atuncea, de cumva-ar fi văzut
 Pe craiu, putea să joare, că nu-i acela dânsul,
 Nu el e Sânger, craiul ce n'a cunoscut plânsul!

Oh! N'avea ce să caute mai mult în codru des
 Pierdutul paloș! Craiul atunci a înțeles

De prima oară 'n viață, că n plânset stă

[balsamul

Durerii, și deaceea tiran lucră tiranul,
 Căci nu cunoaște lacrimi; iar cei care nu plâng
 Sânt tot același suflet ca fiarele din crâng!
 Atunci de prima oară, cu sfânta limpezime,
 În ochi i se desfășur' întregile lui crime:
 El vede morți, cari sbiară și brațe reci întind;
 Feciori uciși se 'nalță și-l blastă mă murind,
 Iar dintre ei mai palid și plin de răni s'arată
 Acel ucis pe uliți de cai sumeți; o ceată
 De mame vin cu pruncii străpunși pe sânul drag
 Și fete vin șireaguri, ei 'n ultimul șireag

Mai mult răzbunătoare și eruntă dintre fete
 Apare-un trup cu lanțuri, un cap orfan de plete
 Și — Doamne! Craiu 'nhide cu groază

[ochii săi;

Cunoaște ce nemernic a fost, și de văpăi
 Cuprins, mai tare plânge și-l arde 'n suflet vina
 Când știe, că izvorul e Lina! Și pe Lina
 Ar vrea s'o mai cuprindă, s'o strângă 'n al

[său braț!

Și atunci, ca niciodată, din ochii lăcrimați
 Incep a porni flacări, pe nări și de pe gură
 Și roiu curgea de pară, schintei o mie cură
 Din barba lui, și dinții de jar i se prefac,

Se 'ntind ale lui membre, cu solzi i se îmbrac'
 Și ghiare-i crece la mâni și la picioare

[ghiare,

Limbi mari acum învârt și colți are de fiare!
 Crud monstru între oameni, pedepse l-au ajuns
 Și acela tip sălbatic a fost numai răspuns
 Pornirii lui de monstru! Să-l știe toți că

[dânsul

A fost un craiu sălbatec, ce n'a cunoscut
 [plânsul!

* * *

A fost demult odată, spun oameni, un izvor
 Cu ape dulci, cu murmur etern șopotitor;

Și spun că toți vitejii cercau acele ape,
 Căci cine bea din ele oricând putea să scape
 Din ori ce rău: bătrânii pe loc întinereau,
 Bolnavii totdeauna se însănătoșiau,
 Durerea trecea 'n visuri, plânsoarea 'n bucurie
 Și moartea trecea 'n viață, căci apa era vie,
 Mai spun că sta bălaur acolo și păzia
 Mereu acele ape, și nimeni nu-l putea
 Cu brațul său învinge, cu arma omenească
 Era preste puțință vr'un om să-l birulască,
 Ci numai cu măntani și sfinte rugăciuni
 Și numai cu-ajutorul și sfatul sfintei Luni...
 Azi nu mai știe nimeni de-acei izvor; se pare
 Că-i sec de tot: și totuși în piept tot omul are
 Acel izvor, de cumva voește a-l avea:
 E lacrima! Căci poartă un cer întreg în ea
 Și 'n ea stau toate acele puteri mari ale firii,
 Izvoarele credinții, nădejdi și-a iubirii. ¹⁾

Aprilie 1886.

¹⁾ *Tribuna*, IV — 1887, Nr. 145, p. 572—578; Nr. 146,
 p. 581—582.

Tulnic și Lioara.

De când e lumea lume și rostul vorbei rost,
Domn bun, cum a fost Stâlpeș, nici nu-i și
[nici n'a fost,
Și, de-ar trăi pământul ori cât să mai trăiască,
Alt Domn așa ca dânsul nu cred să se mai
BCU Cluj / Central University Library Cluj [nască.

Era 'mpărat puternic și mare nume-avea,
O țară, cât o lume, tolagu-i stăpâna,
Și oști avea din plinul, și-a gurei sale graturi
Treceau poruncitoare pe zece mii de platuri,
Căci mejdele lui Stâlpeș băteau hotar rotund :
Din granița lui Codru, ce 'n preabătul afund
Al Ostului domnește mulțimi ascultătoare,
Trec mejdele trei sute de câmpi și văi vioare
Spre munți până 'n movile, pe cari le-au ridicat
Bătrâni lui Cratu-Verde și Vultur-împărat,
De-aici apoi țin ață pe-a muntelui cunună
Și dau hotar lui Ținteș și cratului Furtună,

Și trec pe la Cratu-Sânger, se pierd apoi

[mai sus

La Trăznet-împăratul, în margine de-Apus.

Așa era! Și lumea de-alungul și de-alatul

Mirat-a fost de vestea lui Stâlpeș-împăratul

Căci el nu numai taberi a 'nvins de multe dăți,

Dar plin era de-avere și plin de bunătăți

Și-avea comori ascunse și turme mari o mie

Și nouăzeci și nouă de cai în herghelie,

Pe câmpuri păcurarii purtau în grija lor

Trei stâni de ol lănoase și toate cu ampror!

Dar salba cea mai scumpă și-odorul din

[comoara

Lui Stâlpeș era inger, tip blond, era Lioara,

Căci Stâlpeș avea Doamnă pe Lia și avea

O fată, numai una, iar fata se numia

Lioară, după gândul frumoasei Doamne Lia,

Cum tot doria să poarte un nume ea cu fiica.

De-a fost împărăteasă, femeie 'ntre femei,

Și-a fost fără pereche pe vremurile ei

De blândă și frumoasă și 'n vorbă ca vioara,

De trei ori, ba de șese, de zece ori Lioara

Cu multa ei frumsețe pe mamă-sa 'ntrecea!

Avea doi ochi albaștri, ca ceriul, și avea

Obraz rotund și rumen, și plete-avea bălăe —

Pe umeri doi luceferi de-o nobilă vâpae

Aruncă vâl de aur pe-al umerilor gol,
 Și sânul ei, ca marmor cioplit de zei, pe care
 Zări sfinte se răsfață din luna ce răsare! —
 Oh! las' că fost-au fete destule de 'mpărați,
 A căror ochi umplură toți ochii de uezăț
 Și dor al mai vederii, pe-atunci ca ș'altădată
 Mai fost-au doară fete, dar n'a fost încă fată
 Frumoasă, ca Lioara, și nobilă, cât ea:
 Un înger din icoana bisericii părea.
 Și-atât avea copila mișcări de fermecate,
 Cât soarele, că-i soare și-i trup fără păcate,
 Mirat stetea cu totul pe cerul său cel sfânt,
 Și nu-i venia cu modru să și afle crezământ
 Privirilor, sta 'n cumpeni de poate să se nască
 Din om așa făptură pe-o lume pământescă!

II.

Dar vestea despre fata lui Stâlpeș a trecut
 Din țări în țări; departe prin lumi a străbătut,
 Și-ajunse preste râuri și late mări albastre
 La cele mai de margini și cele mai sihastre
 Pământuri, unde luna și soarele se par
 De ghiață, căci odată pe an numai răsar.
 Acolo, pe hotarul apusurilor pale,
 Prin locuri, unde-i vântul fricos a face cale

Și iarba primăverii fricoas'a răsări,
 Trăia un stol sălbatic de smei, ce rătăci,
 Din alte lumi mai negre ca lumea care este,
 Și smeiii toți de-a-rândul au prins de fată veste,
 Și atunci ca nici odată, pământul din adins
 Gemu de groază multă și greu fior cuprins,
 Căci smeiii, duși de patimi, din peșteri alergară,
 Spre munți, de vuet aspru toți codrii se

[mişcară,

Și glasul lor de dealuri așa greu s'a izbit,
 Cât munții din adâncuri ca frunza s'au elătit
 Sbierat-au ei sălbatici, cât negurile zării,
 S'au strâns un punct de spaimă, iar râurile

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[țării,

Din curgeri întorcându-și întreagă matea lor,
 Năval au dat s'alerge spre munți către izvor.

„De ce să stau pe gânduri, eu lunile și anul?”

„Voiu pune pantă nouă, voiu trage buzduganul

„In fier, și voiu adauge venin de șerpi uciși

„Și-oțel de-un lat de mână pe-al spadelor tăiș,

„Să pot tăia cu ele cum vreau de 'ndemâ-

[natic,

„Un cal apoi voiu prinde, pe cel mai furtu-

[natic,

„Și voiu sbura ca vântul, ea gândul de turbat,

„Și voiu răpi pe fata lui Stâlpeș împărat! —

„Trei zile numai! Vreme destulă-i doară asta!
 „Trei zile, și 'n palaturi aduce-mi voiu ne-
 [vasta...“

Așa strigau, și 'n clipă tot smeul se grăbia
 Mai mult oșel să pună pe paloș ce lucia,
 Și caută cal, cu aripi de spaimă și 'ntunerec,
 Și-otrăvuri pun pe spade și 'n pante se
 [înferec.

Dar smeul cel mai mare, al căruia palat
 Pe șeptezeci și șapte de munți era durat
 De-abia primi cuvântul de fata 'mpărătească,
 Când el a fost de-acuma gătit ca să por-
 BCU Cluj / Central University Library Cluj [nească

Din alte lumi în lumea cu sorti pe cerul sfânt,
 Cu zine prin văzduhuri și fete pe pământ —
 Gătit, ca totdeauna mai mult fiind el gata,
 S'alerge din palaturi să jure dânsul fata.

Atunci, ca nictodată, un cal din stavă prinse,
 Grei nori a pus pe umeri, lat paloș el în-
 [cinse

Și greu, care-l la cumpeni de nouăzeci de
 [măji;

Pe doi bălauri negri l-a pus apoi de străji
 Palatului, cu vuet clătîndu-și ale sale

•Mari capete de spaimă, a zis: „Mi-oiu face
 [cale

Pe vânturi și furtune și volbure, ca vânt
 Doiu trece țări o mie și-o lume de pământ,
 Izbi-mă-voiu ca fulger, ca trăsnetul de vară,
 Și voiu răpi lui Stâlpeș frumsețile din țară!
 Am paloș și-al meu paloș de trei ori e 'nnădit
 Cu tot oțelul care trei munți l-au tăinuit
 În sânul lor, am calul cu strana din ostroave
 Și-i cal, ce nu cunoaște nici frâe, nici pot-
 [coave,

Ci vânt numai și zare deschisă de-alergat! —
 Așteaptă dar, așteaptă tu, Stâlpeș împărat,
 Să vezi a mea putere, să simți tu din tot
 [greul

Mânia mea...“ Sălbatec așa vorbit-a smeul;
 Și-abia muri cuvântul pe buza lui de fier,
 Când aripi el întinse de a-una și, sub cer
 Albit de faptul zilei, s'a pus în alergare.
 Creștea mereu mai negru, mereu creștea
 [mai tare

Și tot mai mult: de patimi și negru dor
 [învinș,

El dat era cărării ca fulger din adins,
 O sută de pământuri cu nouă mii de sate
 Și munți și văi și silhe și plaiuri, aburate
 De plângerile nopții, și râuri a trecut
 Grozavul meu, pe aripi de ceață, s'a pierdut

In zări; turbat se clătin' a cerului rotunduri,
 Greu zările se mișcă, și sarbedele-afunduri
 Cu ceață pe-a lui urmă și neguri se 'nvălesc.
 Iar când trei mii de mile cu sboru-i se
 [mplinesc,

El stă pe loc, se trage sub neguri și s'ascunde
 Sub norul greu, cu ochii departe 'n zări
 [pătrunde

Și țintă ține ochii la Stâlpeș-împărat,
 Pândește pe Lioara, s'o vadă prin palat,
 Și, când va fi copila mai veselă, de odată
 S'o fure și s'alerge prin zarea depărtată.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Prin dalba grădiniță cu strat de toporași
 Și crini, ce poartă rouă pe sânul drăgălaș,
 In zorii zilei dalbe când cerul rumenește
 Noptatecele piscuri și 'n aur le 'nvălește,
 Se plimbă răsitoare cu pasul legănat
 Lioara, mândră fata lui Stâlpeș-împărat.
 Mai des de dimineață ca alte dăți, ea lasă
 Chilia și-așternutu-i cu cergă de mătăasă
 Și perini moi, scoboară pe prag într'aurit
 Și trece prin pridvorul de marmoră, cioplit
 Cu barda, și se duce de-a dreptul la porțița
 Grădiniți, și-apoi întră cu zâmbet copilița

Pe-o aripă de uşă, că-i uşa cu zăvor
 Şi două aripi are de-argint strălucitor,
 Cioplit ciudate 'n formă de aripi de bălaur.
 Pe moale iarbă calcă papucul ei de aur,
 Şi stropii mari de rouă, sub paşii ce se
 [plimb'

În mari mărgăritare şi salbe mari se schimb'.
 Pe largi cărări, ce 'n umbră de pomi cruciş
 [se tae,

Copila trece blândă şi pletele-i bălae
 Le-alunecă pe vântul frumoasei dimineţi,
 Iar vântul le resfiră mai late şi mai creţ,
 Şi 'n taină el sărută tot părul dalbei fete,
 Când tremură de dragul frumoaselor ei
 [plete.

Pe cap Gioara poartă cununi de bărbânoe
 Şi frunze de smaralde şi flori de siminoc
 Ea poartă; pe vestmântu-i, ţesut cu măiestrie
 Din fire lungi de aur, cu drag scilipesc o mile
 De stele, şi pe mâneci ea poartă porumbei
 De-argint, cusuţi cu sârmă pe fir de mâna ei.
 Un brâu îi strânge trupul la mijloc, de mă-
 [tasă,

Şi plin de flori e brăul şi-aşa de strâns
 [s'apasă

Pe trup, încât să eugeţi, că dansul a crescut
 Cu mijlocul de-odată, şi-apoi mai e ţesut

Din fir de diamante, și-atât îi stă de bine,
 Și unde se 'ncopciază, stau copcii de rubine.
 Și, cum se duce fața mereu privind la stra-

[turi,

În urmă dă spre stânga și-apucă drum în

[laturi

Și merge la izvorul ce 'n murmurul alin
 Prelunge clarii picuri pe lespezi de rubin.
 S'apleacă preste fața izvorului, voloasă
 În ape clari se cată copila de frumoasă
 Și râde, când zărește doi ochi sărini și mari
 Clătindu-se, ca fața izvorului mai clari,

Obrazul ei s'aprinde d'o nobilă văpae --
 Și'n vreme ce-și admiră frumsețile-i bălăe,
 Ea pleacă dalba-i frunte și-o razimă cu drag
 De-o creangă, aplecată din codrul unui fag,
 Și tot mai visătoare privind a ei talie,
 Se pierde lin în visuri și dulcea reverie.

Ea nici nu mai aude cum murmură de lin
 Doioșii stropi de apă pe lespezi de rubin,
 Ea nu înțelege boarea ce-i clatină vest-

[mântul;

Și granguri cântă jalnic, dar nu-o răpește

[cântul

Ca alte dăți: în apă doi ochi i s'oglindea,
 Și 'n ochii ei distrasă alți ochi îi surâdea,

A fetei, și cu fata se duce și s'afundă
 Prin negre zări în negre palaturi să-i as-
 [cundă
 Tesaorul, atuncea de-abia s'a stăpânit
 Frumoasa 'mpărăteasă și repede-a fugit
 Prin largi chilit cu țipet plângând, cu toată
 [mila,
 S'a dus sărmana Lia să-și apere copila.

Nebună de durere pe scări a alergat;
 Dar când a fost aproape de fagul rouat
 Și când văzu departe că 'n nori ajunge
 [norul
 Cu fata, desperată lovi ea cu pictorul
 În glee, și de mântie foc greu avea 'n privire:
 „Oh, draga mamei, dragă! Tu nu ești nicăiri!
 Te-ai dus! Gioara mamei, te-au dus pentru
 [vecie“ —
 Și fără simțuri cade pe glee frumoasa Lile.

IV.

O lume de pământuri atunci s'a deșteptat
 În plângere; pe-o mie de plaiuri a sunat
 Cuvântul greu că-i moartă copila 'mpărătească
 Și cât a fost în larguri hotar ca să primească

Acest cuvânt, hotarul întreg a fost cuprins
De jele fără margini și gemet din adins.

Mari crai, din țări vecine și țări de-a zecea

[țară,

Primind această veste, din capete mișcară

Cu drag și milă multă, iar câți aveau mai drag

Pe Stâlpeș, deslipit-au piciorul lor de prag

Și 'nșcări au pus piciorul, mai repede s'ajungă,

Să mângăe pe Stâlpeș în jelea lui cea lungă.

Și trist stetea 'mpăratul de-o masă răzimat,

Depart-având totagul prin colțuri aruncat

Și spada lui departe și coiful la picioare –

Mai galben era Stâlpeș ca omul care moare,

Și slab de-atâta jele și negru de zdrobit.

Când el pe nalții prietini în casă i-a zărit,

Roși fără de voe și capul ridicat-a

Și-a zis: „Ori poate-aduceți voi fata? Poate

[fata

Lui Stâlpeș pătimașul din nou va fi a mea?

Vai, Doamne, spuneți iute: Trăește oare ea?

Trăește? De trăește, pe ce loc poartă pasul?

Vai, spuneți... Doamne, Doamne, târziț sân-

[teți cu glasul!

Și cum cerea s'audă, de dorul său învins,

Craiu-Galben cu tot dragul de mân'atunci

[a prins

Pe Stâlpeş şi cu milă făşiş în ochi cătându-l,
 A zis: „O scumpe prietin! Impacă-te cu
 [gândul,
 Şi¹⁾ vezi, că tocmai trebe¹⁾) târzi să fim la glas!
 Intreabă-mă ce gânduri am eu, de n'am
 [rămas
 La vatra mea? Şi 'ntreabă: de ce-am plecat
 [eu oare?
 Puteam să şed acasă; dar nu ştiu cum mă
 [doare
 De dorul tău, mă doare durerea ta, şi ştiu
 Că-aşa numai se poate şi-i bine-aşa să fiu!
 Copila ta-i pierdută: atâta ştim noi bine,
 Iar ce ştim mai departe? Nimic nu ştim, ca
 [tine!“
 Şi-au prins atunci craii să-l mângăe, cătând
 Să-i facă dorul aspru din inimă mai blând,
 Incât le-a fost puterea cuvântului mişcară
 Pe Stâlpeş, a lui jele pe 'ncet o alinară
 Cu vorbe şi cu sfaturi de milă şi de drag —
 Şi-atunci ieşi 'mpăratul pe prag şi de pe prag
 Chiemă pe cel mai harnic din argintari în casă
 Şi-a zis plângând: „Durerea aşa de greu
 [m'apasă,

1) Formă năasăudenească.

Cât nu mai știu de mine nimie și nu mai pot
Nimie, când știu pe lume că-s singur! Când

[socot

La pierderea Lioarei, mă 'nnece în noapte

[amară

Și n'am nici gând, că vesel pot fi vreo dată

[tară!

Oh, draga tatei, dragă, de ce te am prăpădit

Atunci când eu mai tare ca oricând te-am

[iubit! "

Și plânge Stâlpeș, plânge, și zice iarăși: „Scrie

Prin țări și lumi, ca lumea și țările să știe

De-alungul și de-alatul, că Stâlpeș a pierdut

Odorul cel mai nobil din câte le-a avut!

Tu scrie și dă veste să vadă fiecare

Cuvântul scris: tu scrie, așa cum ți-se pare

Mai drept și mai cuminte să scrii, în orice sat

Să sune glas de clopot trei zile necurmat

Și oamenii să lase de-o parte bucuria,

Și popii toți să țină priveghiuri pentru Lia,

Să facă sărăcuste, cum datini au rămas,

Prohoade să citească cu stări și parastas,

Și 'n patruzeci de Vineri cu slujbe prin altare

Să facă lumea toată copilei sărindare!

Așa să scrii, iubite, că doar pe rând, pe rând,

Voiu pierde dorul negru și flacăra din gând.

Și nu volu fi pe lume silit de-atâta jale
 Să-mi pierd a mea domnie prin patimile
 [grele“.

Așa vorbi 'mpăratul și stropi au lăcrimat
 Din ochii lui pe haina cea dalbă de 'mpărat,
 Iar argintarul scrise, precum i-a fost cuvântul,
 O carte, cum să poată pricepe tot pământul
 Intreagă slova cărții : cu sfaturi mari și lungi,
 La mijloc cu pecete, pe margine cu dungi
 De aur, căci o lume avea să o cetească
 Și-o lume-avea porunca din carte s'o 'm-
 [plinească.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De-a fost pe lumea toată vreun suflet înnorat
 De patimi, acel suflet în sân era 'ngropat
 De mână, căci nebună ca volbura de toamnă
 Părea de jale Lia, frumoasa țării Doamnă.
 A plâns cât era ziua, pierdută într'adevăr,
 A rupt găteala-i toată și-a smuls din al ei păr
 Frumosul ac de aur și primele ce-i leagă
 Un stol de plete negre, cari noapte par în-
 [treagă ;

În haină de mătăasă cernită și-a 'nvelit
 Frumosul trup : și astfel, cu părul despletit
 Cu ochii roși și umezi de plângerea cea
 [deasă
 Din loc în loc aleargă frumoasa 'mpărăteasă

Și strig' un nume dulce și geme cu fior —
 'Tot cafă mama, cafă pierdutul ei odor.

Și cum fugia de-a-lungul pridvoarelor ea
 |trece

Cu paș grăbit și lânged prin cele treisprezece
 Chilia și la chilia din capăt a stătut:

Aici era războiul în carele-a țesut
 Frumoasa ei copilă cu drag și cu 'ndemână,
 Aici erau tălpiții și caerul de lână

Și ghemele și tortul, precum le-a rânduit
 Lioara; gol sta patul, cel mândru și gătit
 Anume pentru fata lui Stâlpeș-împăratul,
 Căci tot lucea 'n mătăsuri și 'n scumpe haine

BCU Cluj / Central University Library Cluj

|patul,

Și, cum stătea cu ochii la haine țintiți drept,
 Și-a pus mânila dalbe de-a crucea peste

|piept

Și-a stat înmărmurită frumoasa 'mpărăteasă:
 „O, draga mamei, dragă! De ce te-ai dus

de-acasă?

De ce te-ai dus? Acasă de cumva ai fi stat,
 Eu aș fi dat să facă pe seama ta un pat

Din aur și mărgelă cioplit și din smaralde,
 Să dormi un înger nobil pe paturile calde,

Mai blând decât în leagăn un fiu născut
 |de o zi!

Iar când în zorii zilei din somn te-ai pomeni

Și-ai vrea să caști o haină mai scumpă
[decât toate,

Atunci din lăzi de aur o haină tu ți-ai scoate
De purpur mai frumoasă ca orișice frumos,
Țesută de pe umeri și până 'n poală jos
Din fir de diamante, pe margine tivită
Cu flori de-argint, la mijloc frumos împodobită
Cu stele mici de sârmă și fluturi de rubin,
O lucitoare haină ca soarele deplin,
Și, ca să nu mai fie, pe 'ntreg rotundul față
Mai mult și mai de-a drăgul ca tine des-
[merdată,

Eu aș fi pus pe-un meșter, din alte lumi venit,
Din paltin să cioplească războiu într'aurit
Pe seama ta, cu suluri ca grindina de albe;
Suveică făurită din mândru lanț de salbe
Eu ți-aș fi dat, și brâgla din aur și fuștei
Ciopliți în strug și patru tălpigi mai ușurei
Ca fulgii de zăpadă: făceam pe-această cale
Să nu mai fie stativi ca stativile tale!...

Puteai tu, draga mamei, la tors de te-ai fi pus,
Să torci fulor din furca de aur, și cu fus
De-argint să torci, și pânză să țeși în patru ițe
Să coși a ta cămașe din flori și din crucițe
Pe margini cu mătasă, cu sârmă la prinsori,
Pe piepți apoi să preseri un stol de pușori

Albastri, cum ți-s ochii, ori galbini, cum ți-e
 [părul,
 Ori roșil cum ți-e fața, când arde adevărul
 Pe fața ta... Gioara cu moartea ta mă-omori!
 Puteai să fii tu farmec, și dragă la feciori
 Să fii; trei țări să râdă cu râsetele tale
 Și Feți-frumoșii lumii nebuni să bată cale
 De dragul tău, și oameni din alte lumi,
 [trecând
 Prin lăta noastră țară și chipul tău văzând,
 Să zică: Mai sânt fete frumoase, cum e luna,
 Dar fată ca Gioara mai dalbă nu-i nici una,
 Nici trup, ca trupul dânzei, nici ochi așa
 BCU Cluj / Central University Library [dalbi ochi,
 Atâta-i de frumoasă, nu-i fie de deochi". —

Așa vorbește Lia, frumoasa împărăteasă,
 Privind cu ochi de patimi tot colțul de prin casă,
 Căci dulce suvenire găsia 'n fiece colț
 Iar Codru, sub rotundul chilțiilor cu bolți,
 Trecea 'n această vreme cătând ca să 'n-
 [tâlnească
 Pe Lia, căci un cuget avea să-i talmăcească
 Și-un dor avea să-i spună, dor tainic, care
 ['n piept,
 Ardea, dar avea lipsă de-un sfat mai înțelept

Și, când ajunge Codru de numără chilia
 De-a treisprezecea, află la furcă stând pe Lia,
 Sdrobită de durere, plângând de-al fetei drag,
 S'oprește dar feciorul și stă pe-al casei prag,
 La Doamnă cu mirare și lung fior privește,
 S'apropie de dânsa și 'n patimă vorbește:
 „Oh, nu mai plânge Doamnă, te rog să nu mai
 [plângi.

Atâta ești de slabă și pală, că te stângi
 Și pieri văzând cu ochii! Te uști pe zi ce vine
 Și, nu știu cum de milă, mi-i greu să cat
 [la tine!

(Căci, vai, ești numai umbră cu nume și cu glas
 Și te-ai topit, stăpână, topit, de n'ai rămas!
 De ce să plângi? Cu plânsul omori numai
 [viața!

De-ai merge, oh, de-ai merge, să-ți vezi
 [odată fața

În ape clari: de tine tu însăși te-ai mira.

Ce mult este topită și slabă fața ta!

Dă-ți, fire, și mai cumă din plângerea cea
 [deasă,

Căci eu gândesc — oh, iartă-mi durerea ce
 [m'apasă,

Gândesc, să las în lume o lume de femei

Să merg după Gioara să caut urmele ei!

S'aduc, s'aduc odorul, acesta gând mă poartă :
Să mor cu ea alături de cumva-i dânsa

[moartă,

Oh, ce-mi e bun deacuma frumosul comănac
Cu penele de vultur? O, Doamne, ce să fac
De astăzi cu săgeata-mi atât de mult deprinsă
La țel și-a cărei pană de trei ori e prelinsă
Cu palid colb de aur? Cu stratele ce port
Și care sânt țesute din cel mai nobil tort,
Eu ce să fac? Cu lancea-mi dedată 'n

[alergare

Eu ce să fac? Și 'n urmă cu paloșul,

[la care

Trei meșteri din trei colțuri de lume-au

[asudat,

Eu ce să fac? O, Doamne, să mor eu blă-

[stămat

De țară și de oameni, și vești de rău să-mi iasă

Că n'am atâta suflet să cat a mea mireasă?

De-aș ști, c'alerg o lume, eu totuș am s'alerg

Dar lasă-mă, stăpână, vai, lasă-mă să merg!“,

El zise. Și 'mpăratul aude suspinând

Pe Tulnic, îi ascultă cuvintele pe rând

Și-atunci, mișcat de vorbă-i, la Tulnic el

[s'a dus

Și brațul drept cu dragoste pe umeri i l-a pus

Și 'n ochi privindu-l zice: „Fă, Tulnic, cum
 [îți place!
 Dar' fă, cum știi că-i bine, cum știi că-i drept
 [a face!
 Noi nu te oprim!“ Și Tulnic așa i-a dat răspuns:
 „O Stâlpeș-împărate! Mă simt eu în de-ajuns
 De vrednic să bat lumea! S'o bat din dungă
 ['n dungă,
 Cruetș cât e de lată și 'n larg cât e de lungă,
 Să trec din Răsărituri spre margini de Apus,
 Să cat în care lume și 'n care părți s'a dus
 Gloara mea! M'așteaptă, așteaptă-mă 'mpărate
 Cu post și cu mătanii, trei luni și jumătate,
 Trei luni m'așteaptă, Doamnă, căci în trei
 [luni, socot,
 Să 'ntorn acasă iară cu dorul meu cu tot
 Dar când, înaltă Doamnă, tu vei vedea pe cer,
 Că zorii zilei dalbe tot vin și trec și pier,
 Că vremea re'nturnării din ceas pe ceas
 [s'amână,
 Că luni mereu s'adaug din zi și săptămână,
 Atunci tu ia-ți tot gândul și nu mai aștepta,
 Căci mort voi fi eu, Lie, și moartă fiica ta.
 Prin țări înstrăinate, tu nu ne duce dorul,
 Și nu ne plânge; pleacă cu dragoste piciorul
 Și-ai tăi genunchi la masa bisericii plângând,
 Tu pentru noi te roagă cu inimă și gând;

Dă slujbe 'n zece Miercuri și 'n zece mari
[Dumineci,

Gândește la Lioara când mergi să te cumineci
Și n'o uita! De-apururi în minte să ne ții,
Căci tu, tu ne-ai fost mamă și noi ți-am fost
[copii]

O dee, dee Domnul, să 'ntorn acasă iarăși
Speranței tale prietin și-amorului tovarăș!...
Așa vorbi feciorul, de 'nalte patimi dus,
Și fără de zăbavă pe capul său a pus:
Un coif ornat cu pene de pajură de munte;
Cu creasta de aramă și dungi d'oțeluri
[erunte ;

Pe piept a pus pieptarul, cum poartă la răz-
[boiu.

Vitejii toți de-a-rândul, și s'a 'mbrăcat apoi
Cu cele mai frumoase și mai vestite strate,
A 'ncins apoi la mijloc un paloș de bătae,
Frumos și cu mănunchiul de zece ori lucrat
În piatra de mărgelă; în urmă, a 'mbrăcat
Pe dalbele picioare păpușii săi de aur
Cusuși pe din lăuntru cu piele de bălaur.
Și-atuncia împăratul i-a strâns mâna cu drag,
Iar dalba 'mpărăteasă, stând palidă pe prag
Și vorbele 'nnecându-și în lacrimi fără număr,
I-a sărutat cu milă vestmântul de pe umăr

Și-a prins să plângă mai jalnic ca oricând,
 De nu i venia nici suflet, așa gema plângând,
 Iar Stâlpeș, bietul Stâlpeș, plângea cu drag
 [și dânsul,
 Văzând cum Doamna Lia topește-se cu
 [plânsul,
 În urmă Tulnic face trei cruci lui Dumnezeu,
 La mijloc încopcează mai strâns paloșul său,
 Și-apoi pe 'nalte trepte la scări de-argint
 [scoboară
 Și servii-aduc îndată fugarul roib la scară,
 Greu calul varsă aburi pe narea sa de foc
 Și tropotă 'n picioare și nu-și găsește loc,
 Iar Tulnic îl adie și-l bate 'nceț pe coamă,
 Când roibul se izbește ușor ca o fantomă,
 Și 'ncealecă feciorul, dă frâu calului 'nalt
 Și calul prinde aripi, s'aruncă și 'n asalt
 Izbește trupul nobil în toată a lui putere
 Și fulgeră pe fața pământului și pier
 Prin zări, cum stele sfinte din cerul nopții pier.
 Nebun răsună pietri sub pas de rece fier
 Al iușilor potcoave, schintei răsar în zare
 Și calul pe câmpie mereu, mereu dispăre,
 Se pierde 'n Răsărituri cu 'naltul său stăpân.
 La scări, cu inimi triste, zdrobiți și pali
 [rămân

Părinții triști, din piepturi mereu vărsând
[și roaie

De gemete scăldate în larg potop de ploae
A ochilor, cari umezi de plânsul mult și des
Inchid privirea tristă și plină de 'nțeleș.

S'ar duce ei, s'ar duce cu Tulnic într'o cale,
Să bată câmpi și codri, să bată deal și vale,
S'alerge tot pământul și 'n negre depărtări
Să cate până 'n margini de margine de țări
Comoara lor pierdută, s'ar duce, duce-i dorul,
Și totuși ei stau marmur, legat le e piciorul.
De-abia numai cu ochii mai pot să urmărească
Pe Tulnic, care 'ncepe să nu se mai zărească
Prin zări luate 'n jugă de-un roib așa păgân :
Albastri codri 'n urmă — se 'nșiră și rămân
Depart, mai de parte, mai mici din clipe
['n clipe,

Și calul întetește turbat a lui aripe
Și sboară dând în vânturi o coamă de păr creț
Pân zarea prinde 'n noapte și cal și călăreț.

VI.

S'a dus! Atâta jele s'a dus cu el pe-un pas
Și 'n urma lui acasă cât dor a mai rămas!
Și Stâlpeș, doamna Lîe, tot plâng și zi de zile
Așteaptă triști întorsul iubitei lor copile

Înalta Lie face mătanii la pistol
 Și șoapte vii rostește din pieptul slab și gol
 De ori și ce nădejde, căci ceas de ceas
 [s'amână,
 Și vremea troenită lung șir de ani a tors
 De când s'a dus feciorul și nu s'a mai întors.
 Ce veșted era Stâlpeș și cât de slabă Lia!
 Din pieptul lor perise cu totul veselia
 Și zâmbetul; de-afuncia dureri i-au frământat
 Cât nu puteai cunoaște pe veselu 'mpărat
 Și nu puteai pe Lia, căci ea-și schimbase
 [portul
 Și slab pășia, ca grija, ș'obraz avea ca mortul
 Și nu-i mai era trupul frumos și plin și drept,
 Umbla cu ochi tot umezi, cu fruntea tot
 [în plept.
 Dar Stâlpeș încă, Stâlpeș! Ce mult și-a
 [schimbat statul.
 Să nu-l mai poți cunoaște, că el e împăratul.
 Și ei, furați de gândul nădejzii, ne 'ncefat
 Așteaptă ceasul zilei și-al vremii de 'nturnat,
 Visează, cât e noaptea de lungă și de mare,
 De-o zi, când au s'audă pe drum în depărtare
 Un viu nechez și-un tropot de cal, carele 'n
 [sbor
 Venind o să s'oprească la poarta curții lor.

Râzând fugi-va Lia mari porți să le deschidă :
 Dai, Doamne, bucuria va sta să o ucidă,
 Când blata mamă 'n toiul sositei bucurii
 Va strânge 'n braț copila-i, pe ambii săi copii!
 Și cât va plânge Lia și Stâlpeș cât va plânge
 Și 'n braț unii pe alții cu drag cum se vor
 [strânge

Și iarăși vor fi veseli, cum poate n'au mai fost
 Și iar vor ținea dânșii, cu rostul lumii, rost.
 De nou va zâmbi Lia, făloasă de-a ei fată,
 Și fata va fi iarăși de-o lume lăudată,
 Când ea prin grădinața cu strat de toporași
 Plimba-va iar piciorul cel mic și drăgălaș
 Și-i vor luci pe haina țesută 'n măestrie
 Din fire lungi de aur, mici stele vii, o mie
 De stele, și pe mâneci luci-vor porumbel
 De-argint, cusuți cu sârmă pe fir de mâna ei,
 Căci haina va fi mândră ca ori și ce frumos:
 Țesută de pe umeri și până 'n poală jos
 Din pietri și mărgele, pe margine tivită
 Cu flori de-argint, la mijloc frumos îm-
 [podobită

Cu stele mici albastre și fluturi de rubin,
 O haină, ca un soare, ca soarele deplin
 Dar nu! Să 'ntoarne numai Lioara. De-ar veni!
 Căci mamă-sa va face și tot va rândui

Din nou pe seama dânzei; să nu mai fie fată
 Așa de mult frumoasă și-atât de desmerdată
 Ca ea! Da chema Lia pe cel mai povestit
 Din meșteri, să cioplească războtu într'aurit
 Copilei ei și suluri ca grindina de albe,
 Și nobilă suveică din lanț frumos de salbe,
 Și brâglă de rubine, și ițe și fuștei
 De-argint, și 'n urmă patru tălpigi mai ușurei
 Ca fulgii de zăpadă; așa va face Lia,
 De-ar fi numai să fie să-și vadă iară filca...
 Și tot visează Doamna, și lacrimi o înnece,
 Iar anii trec: trec zece și cinsprezece trec!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VII.

În colțul lumii, zarea de Mează-noapte poartă
 Pe câmpii mari o umbră cu tip de fată moartă,
 Cu ochii stânși, cu fața de ceară și zăpezi,
 Ce când o vezi, îți pare că 'n vis numai o vezi.
 Și umbra pe câmpie s'aleargă ca nebună,
 De țipetul ei jalnic viu văile răsună;
 Ea pleacă, stă, privește, se 'ntoarce, pleacă iar
 Și măsură tot largul întinsului hotar
 A cinsprezecea oară, se 'nvârte zodiacul
 Pe cerul 'nalt, se 'ntoarce de nou în cale veacul
 A cincisprezecea oară, de când s'a pomenit
 Prin zări această umbră venind din Răsărit.

Era o fată blândă, cu ochi ca viorele,
 Cu plete lungi și primă de-argint purta prin ele,
 Cu haina de mătăasă ca îngerii din raiu,
 Așa cum poartă numai copilele de craiu,
 Așa era, dar anii de-atunci au trecut deși ;
 E pal acum obrazul și 'ndată ce-l apeși
 Rămâne locul vânăt, și pletele-i sânt rupte
 Și buzele-i albastre ca patima de subte,
 Și ochii strânși de-ți pare că 'n vis numai
 | zărești

Un tip creat din ceară și doruri sufletești.
 Nici ea nu se cunoaște, nici ea nu se mai știe,
 Aleargă 'n hohot numai nebună pe câmpie
 Și râde că e ziua și rupe din vestmânt
 Bucăți ce cad în urmă-i ca frunze duse 'n vânt.
 Iar când își vine 'n fire arare-ori, ea plânge
 Și petecile hainei pe trupu-i și-le strânge
 Și 'n cap adună gânduri, mii doruri i s'adun',
 Și-aducerile-aminte cu drag atunci îi spun
 Că 'n alte lumi, odată, de mult, de mult odată
 'Trăia 'mpăratul Stâlpeș și Stâlpeș avea fată
 Iar fata avea mamă pe Lia ; căci avea
 Frumoasa Lia fată și fata era — ea !
 Gândirea troenită sub doruri uriașe
 Ii dă, redă pe 'ncetul, ca pruncului din fașe,
 Simțiri să recunoască, să-și vină iar în firii,
 Să cheme din trecuturi dutoasele-amintiri

A zilelor veteji, și-atunci oftând din greu,
 Ea vede grădinața de flori, ea vede smeul,
 Se simte prin văzduhuri, plutind pe negru nor,
 Ea intră în palatul înalt și lucitor
 Al smeului, trăește mereu în dor și plângeri,
 Simțind rumperea minții și-a sufletului

[frângeri.

Ea tremură când vede în gând acel palat
 Pe nouăzeci și nouă de dealuri ridicat,
 Dar, cât o prinde groază și tremur când

[zărește

Pe smeu murind în sânge și foc ce-l învălește
 Din capetele 'nalte jos până la genunchi!...
 Hah! Iată-l, vine Tulnic! E Tulnic! Un mă-

[nunchiu

De pietri și mărgele străluce 'n brâu mai tare
 Ca paloșul! Dezi coiful frumos și aurit,
 Și coiful strălucește mai palid ca obrazul
 Lui Tulnic! Uite strae de cel mai nobil tort,
 E dânsul — el e! Doamne! e mort, e Tulnic

[mort?

Tu n'ai ascultat, Tulnic, de sfatul sfintei

[Miercuri

Ești peatră, tu! ești peatră, în negură de

[bercuri,

Afund în codri!... Râde, lung râde câmpul tot,
 Și ochii pali ai fetii văpăi duiioase scot,

„E Tulnic stan de peatră și doarme 'n des
 [de bercuri,
 „Căci n'a ținut cuvântul și sfatul sfintei
 [Miercuri,
 „Iar fata — fata fuge pe câmpi din Răsărit;
 „Trei luni, și-atunci blăstemul lui Tulnic e
 [mplinit,
 „Trei luni va fi el peatră, dar luna cea de-a
 [patra
 „Va face om cu suflet, căci glas va primi
 [peatra.
 „Atunci vedea-vei soare, ce nou va răsări,
 „Atunci a ta copilă din neguri va veni
 „Și iar vor merge toate pe calea lor cea
 [dreaptă
 „Așteaptă, Doamnă Lie, trei luni numai
 [așteaptă. . .“

*

Trei luni! Ziua de mâne, trei luni se 'ntorn
 [cu ea.
 Așteaptă, Doamno Lie, căci mâne vei vedea!')

1) *Tribuna*, IV—1887, Nr. 240, p. 857—858; Nr. 241, p. 961—962.

Patru Portărei.

I.

Din larguri de palută ies patru portărei:
Au coifuri, au ceaprazuri, au sulița la ei.
Nebun s'aruncă roibul, ca vișorul pe luncă,
Trei cai la el alături p'același pas s'aruncă.
Și zice portărelul, al cărui cal e corb:
„Ca pajură pe Surgă, sdrobot am eu să-l sorb,
„Ți-l strâng, până ce-mi urlă că nu-i mai
[trebe fete“,
Dorbește cel-ce fuge pe cal stropit cu pete.
Și cel pe calul muced răstește vulturel:
„Așa să trăese! Astăzi îngrop sulița 'n el!“
„De nu-l fac eu cenușă, să n'am de mama
[parte!“,
Se joară cel cu roibul frumos ca scris în
[carte.

Sub nalt grîndiș de-aramă stau cășițe de
 [aur,
 Și-acolo străjuește mereu câte-un bălaur.
 De scapi de dînșii teafăr, ajungi să poți
 [vedea
 Palatele de glajă pe-un munte de mărgea.
 Și cine-i om, să lupte cu smeu, ca să-l
 [omoare,
 Stăpân va fi pe Veta, pe chei și pe zăvoare.

IV.

Hei, Trăznet-împărate! Mulți ani cu har de
 BCU Cluj / Central University Library Cluj [Domn!
 Fectorii tăi deșteaptă tot iadul azi din somn!
 De-ar da spre cer năvală și 'n cer ar face
 [strungă
 Doincii, cât să-ți răstoarne pământul într'o
 [dungă.
 Ei pier în răsărituri, ca șolmi sboară, sbor,
 Se duc cum nu se duce nici dragoste nici
 [dor.
 Ei trec în Lumea-neagră, trec rînduri de
 [mobile
 Și trece-o zi, trec două, trec cinci și șapte
 [zile.

V.

Dar când a fost în zlua de-a opta pe 'nsărat,
 În zări departe 'n funduri un cal s'a arătat.
 Cu tarnița pe șolduri, cu frânele 'n picioare
 Și galbin călărețul ca prinsul de langoare.
 Trei cai aleargă 'n urmă-i sălbătici de meret;
 Să-i vezi și să-ți faci cruce de bieții portăret!
 El fug mâncând pământul, ar soarbe 'n gură

[marea,

Căci nu-i încape șesul și nu-i cuprinde zarea,
 Și geme portărețul, al cărui cal e corb:

„E'nalt, cât e 'nalt cerul, cât iadul e de orb!“

„Hu, hu!, tot is cutremur, și ghiață simt în

[spete!“,

Suspină cel ce fuge pe cal stropit cu pete.

Și cel pe calul muced oftează turburel:

„Să-mi dai pe Cosinteană, eu tot nu lupt cu el!“

„Nu, da să-mi dai tot cerul și și din ratu o

[parte“,

Dorbește cel cu roibul frumos ca scris în

[carte.

Și eum izbesc el fuga răsleți într'un șireag,

Îi vede maica Vineri din tindă de pe prag.

Din cârjă ea ridică bătrânele sprâncene,

Și dă din cap, privindu-i la margini de poene:

„Sânt tari fectori la spusuri, dar slabi la
 [făptuit!
 Viteji lumii noastre de mult s'au pristăvit.
 Când n'au curaj în suflet, de ce se bat nebuni?
 Nici Dumnezeu nu face cu cei fricoși minuni.
 De nu te-a născut cerul voinic să lupți cu smei,
 De geaba măsurii câmpii, căci pați ea portăreii.
 Nu-s toți viteji de luptă câți stau în șeauă puși,
 Viteaz e numai unul, și-l chiamă Pipăruș!“¹⁾

BCU Cluj University Library Cluj

CUPRINSUL:

	Pag.
Blăstăm de mamă	3
Fata Craiului din cetini	23
Fulger	39
Izvor de apă-vie	50
Tulnie și Lișara	65
Patru portărei	96

1) *Tribuna*, V—1888, Nr. 97.

Catalogul

Bibliotecii Poporale a Asociațiunii.

Nrele 1—152 vândute cu totul.

- Nr. 153. **Victor Lazăr** : *Răsboiul pentru întregirea neamului românesc*. (1916—1918.) Prețul 6 Lei.

Fiecare român trebuie să cunoască ce lupte s'au dat și prin ce împrejurări mărețe s'a putut înfăptui unirea tuturor românilor.

- Nr. 154. **Victor Lazăr** : *Cultivați legume în grădinile voastre*. Prețul 2 Lei.

Sfaturi practice, cum să se cultive legumele și ca grădinile să aducă folos mult.

- Nr. 155. **Victor Vlad-Delamarina** : *Poezii bănațenești*. Prețul 3 Lei. Prea frumoase poezii ale unui suflet gingaș, ofițer la marina românească

- Nr. 156. *Răsboiul româno-ruso-turc, în 1877—1878*. Prețul 4 Lei.

Istorisirea războiului, care a adus neatârhnarea României. O povestire interesantă de N. Gane : Andrei Florea Curreanul, sau cum e românul la războiu, poezii și altele.

- Nr. 157. *Ingrijirea copilului mic până după înfărcare*. Prețul 3 Lei.

Cele mai multe mame nu-și știu îngrijii copilul mic și din această

cauză copilul sau moare sau rămâne bolnav pe toată viața. Cine urmează sfaturile practice, ce se cuprind în broșura aceasta, va avea copiii sănătoși, cari îi vor aduce bucurie în viață.

- Nr. 158. **Constantin Negruzzi**: *Cârlanii, sau Doi țărani și cinci cârlani*. Prețul 3 Lei.

Piesă de teatru într'un act. Cu lămuriri asupra felului cum trebuie să se joace, date de dl Nicolae Băilă, directorul artistic al „Astrei“. Piesa e foarte potrivită pentru teatrul sătesc.

- Nr. 159. **Victor Lazăr**: *Copiii cu renume*. Prețul 4 Lei.

Istoria vieții a câtorva copii, povestite tinerimii noastre spre a-i servi de pildă și învățătură.

- Nr. 160. **Alexandru Ciura**: *păr. Vasile Lucaciu*. Prețul 5 Lei.

Viața marelui român și luptător național, care a fost păr. Vasile Lucaciu, trebuie să servească de îndemn fiecărui bun român, să-și iubească țara și poporul pentru libertatea căruia păr. Lucaciu n'a stat la îndoielă să înfrunte ori-când urgia asupritorilor.

- Nr. 161. **Ana Victor Lazăr**: *Bucătăria gospodinei dela sate*. Prețul 4 Lei.

Atâtea țărance au din belșug din ce să pregătească mâncări și cu toate acestea sunt prea puține care să știe să fiarbă gustos și nutritiv, ca hrana să fie plăcută și folositoare bărbatului, care vine acasă ostent de lucru. În această cărțică se dau sfaturi practice cum se pot pregăti cu ușurință mâncări bune și gustoase.

Nr. 162. *Calendarul pe 1929* (vândut de tot).

Nr. 163. **Elena și C. Sporea:** *Ziua Unirii*. 1 Decembrie 1918. Piesă populară în 3 acte. O frumoasă piesă pentru teatrul sătesc, în care ni se arată sbuciumul zilelor unirii neamului. Prețul 5 Lei.

Nr. 164. **Sabin G. Trufla:** *Traista bunicului*. Se poate spune că traista moșului e plină. Ce mai povești și legende încântătoare, găsim în această broșură de 100 pag. ! Prețul 5 Lei.

Nr. 165. **M. I. Dumitrașcu:** *Vorbe de demult*. Legende și povestiri. Un povestitor de dincolo de Carpați ne înveselește cu atâtea legende și basme minunate. Nu lași broșura până ce nu ai citit „Finul lui Sân-Petru“ sau „Cămașa lui Făt-Frumos“ și alte multe povestiri. Prețul 5 Lei.

- Nr. 166. **Dr. I. Lupaș**: *Inceputul neamului românesc*. Fiecare român știe că ne tragem din viața lui Traian. Dar cum a venit împăratul Traian pe aceste plaiuri, ce războaie a purtat cu eruntul Decebal, aceasta numai puțin o știu. Cine se ține însă bun român, din casa aceluia nu va lipsi cârtica aceasta, care are și o mulțime de ilustrații. Prețul 5 Lei.
- Nr. 167. **Dr. I. Beu**: *Crăticica sănătății*. Ediție nouă (a treia), revăzută, cu 2 ilustrațiuni. Prețul 5 Lei.
- Nr. 168. *Flori de pe Câmpie*, poezii populare culese de **T. Podariu**. Prețul 5 Lei.
- Nr. 170. **Dr. Valer Moldovan**: *Despre testament*. Explicarea articolelor de lege. Prețul 5 Lei.

Comenzile: *Oficiul de desfacere al publicațiilor „Astreii” Cluj, str. Memorandului nr. 22.*

Cel mai bun îngrășământ agricol
pt. gunoirea pământului cu efect sigur și de durată
este

„Guano - Fosfatul - Natural“
din peștera „**CIOCLOVINA**“.

Indoiește cantitatea și îmbunătățește
calitatea tuturor produselor agricole.
Conține 16% până 18% acid fosforic, mai con-
ține carbonat de calciu, nitrogen, substanțe
organice etc., ca hrană a plantelor.

Nimicește buruiana, ferește de îngheț.
Este cu mult mai ieftin ca îngrășămintele arti-
ficiale fabricate în fabrici. — A se adresa:

„**Societatea pentru exploatarea de îngră-
șăminte agricole**

PUI, jud. Hunedoara“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„ECONOMUL“

instituit de credit și economii, societate anonimă

Capitalul social deplin vărsat:
Lei 5.000.000—

CLUJ, Calea Reg. Ferdinand Nr. 26

Telefon: 415

Filiala: **LUDUȘ, județul Turda**

Cel mai vechiu institut de credit românesc în Cluj
Fondat la anul 1896

Primește: Depuneri spre fructificare în condi-
țiuni favorabile.

Încuviințează: Tot felul de împrumuturi.

Mijlocește: Trimiterea de bani din America.

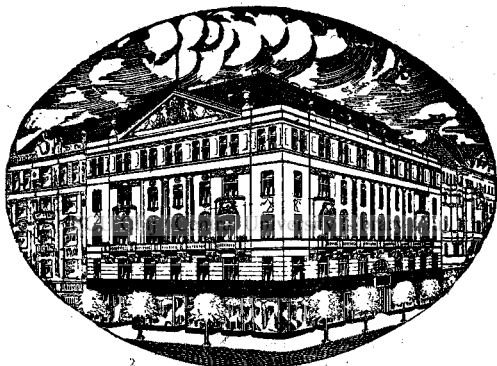
PRIMA ARDELEANĂ

SOC. ANONIMĂ DE ASIGURĂRI GENERALE

CLUJ

Fondată în 1911 de asociația băncilor românești din Ardeal „Solidaritatea”.

Capital societar și rezerve proprii Lei 100.000.000 —

Incheie în condițiunile cele mai avantajoase :

ASIGURĂRI în ramurile : incendiu, grindină și transport. Asigurări contra furtului și jafului. Asigurări de geamuri. Asigurări contra accidentelor. Asigurări de răspundere civilă. Asigurări asupra vieții după combinațiile cele mai favorabile, precum și asigurări populare, cu tragere la sorși.

Avem reprezentanțe în toate localitățile mai mari.